

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE
FAKULTA PROVOZNĚ EKONOMICKÁ
Katedra práva

ŘÍZENÍ O PŘEDBĚŽNÉ OTÁZCE V KOMUNITÁRNÍM PRÁVU

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: Mgr. Ivana Hájková

Vypracovala: Bc. Veronika Holcová

Praha 2010

©

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že předkládanou diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pod odborným vedením vedoucí diplomové práce Mgr. Ivany Hájkové a s využitím uvedené literatury.

Bc. Veronika Holcová

PODĚKOVÁNÍ

Úvodem své práce bych chtěla poděkovat vedoucí diplomové práce Mgr. Ivaně Hájkové za konzultace a odbornou pomoc v průběhu zpracování této práce.

**ŘÍZENÍ O PŘEDBĚŽNÉ OTÁZCE V
KOMUNITÁRNÍM PRÁVU**

**PROCEEDINGS OF PRELIMINARY QUESTION IN
COMMUNITARY LAW**

SOUHRN

Cílem této práce je provést čtenáře celým řízením o předběžné otázce a vysvětlit mu všechny jeho fáze. Řízení o předběžné otázce je páteří komunitárního soudnictví a v současnosti je to jediný přímý komunikační prostředek mezi Soudním dvorem Evropských společenství a soudy členských států. Řízení o předběžné otázce je ustanoveno článkem 234 Smlouvy o založení Evropského společenství. Z těchto důvodů se domnívám, že pochopení řízení o předběžné otázce a jeho fungování, je nezbytné k porozumění právního řádu Evropské unie jako celku. Od 1.května 2004 mají právo obrátit se na Soudní dvůr i české soudy. Evropský soudní dvůr rozhoduje předběžné otázky týkající se založení, mezinárodních aktů, včetně pozměňovacích zákonů, doplnění, protokolů a aktů o přistoupení.

KLÍČOVÁ SLOVA

Řízení o předběžné otázce, Evropský soudní dvůr, článek 234 Smlouvy o založení Evropského společenství, Evropská unie, národní soud, komunitární právo.

SUMMARY

The goal of this thesis is to provide the reader with a general understanding of preliminary question and to introduce him to all of its parts. Preliminary ruling procedure is a keystone of Community Law and today it is the only direct way of communication between European Court of Justice and the member state courts. The preliminary ruling procedure is established by Article 234 of the Treaty establishing the European Community. That is why the understanding of preliminary ruling procedure and its application is so important for comprehending the whole system of European law. The Czech courts have from 1st of May 2004 the possibility to turn to European Court of Justice. The European of Justice decides the preliminary questions about establishing and international acts including amendment of act, supplements, protocols and acts of accession.

KEY WORDS

Preliminary reference procedure, European Court of Justice, Article 234 of the Treaty establishing the European Community, European union, national court, Community law

Obsah

1.	ÚVOD.....	6
2.	CÍL A METODIKA PRÁCE.....	7
	2.1. CÍL PRÁCE.....	7
	2.2 METODIKA PRÁCE.....	7
3.	PŘEHLED PLATNÉ PRÁVNÍ ÚPRAVY.....	8
	3.1 KOMUNITÁRNÍ PRÁVO.....	8
	3.2 SOUDNÍ MOC V EVROPSKÉ UNII.....	10
	3.3 CHARAKTER ŘÍZENÍ O PŘEDBĚŽNÉ OTÁZCE.....	12
	3.4 ROZHODNUTÍ O POLOŽENÍ PŘEDBĚŽNÉ OTÁZKY.....	14
	3.4.1 FORMULACE.....	14
	3.4.2 ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ.....	16
	3.4.3 V KTERÉ FÁZI ŘÍZENÍ OTÁZKU POLOŽIT?.....	17
	3.4.4 NAPADNUTELNOST USNESENÍ O ZAHÁJENÍ ŘÍZENÍ.....	18
	3.5 KDY JE NUTNÉ SE ZEPTAT?.....	19
	3.5.1 POVINNOST ZAHÁJIT ŘÍZENÍ O PŘEDBĚŽNÉ OTÁZCE.....	19
	3.5.2 VÝJIMKY Z POVINNOSTI ZAHÁJIT ŘÍZENÍ.....	23
	3.5.3 PORUŠENÍ POVINNOSTI PODAT PŘEDBĚŽNOU OTÁZKU.....	24
	3.5.3 a) ODPOVĚDNOST ZA ŠKODU ZPŮSOBENOU SOUDEM POSLEDNÍHO STUPNĚ.....	26
	3.5.3 b) ODPOVĚDNOST ZA ŠKODU V ČESKÉ REPUBLICE.....	27
	3.5.3 c) ŽALOBA KOMISE.....	28
	3.6 ŘÍZENÍ O PŘEDBĚŽNÉ OTÁZCE.....	29
	3.6.1 ÚČASTNÍCI ŘÍZENÍ A JEJICH ZASTOUPENÍ.....	29
	3.6.2 JAZYKOVÝ REŽIM A POČÍTÁNÍ PROCESNÍCH LHŮT.....	31
	3.7 PRŮBĚH ŘÍZENÍ O PŘEDBĚŽNÉ OTÁZCE.....	32
	3.7.1 PÍSEMNÁ ČÁST.....	33
	3.7.2 ÚSTNÍ ČÁST.....	35
	3.8 ROZHODNUTÍ O PŘEDBĚŽNÉ OTÁZCE.....	38
	3.8.1 ROZSUDEK.....	39
	3.8.2 NÁKLADY ŘÍZENÍ.....	41
	3.9 ZVLÁŠTNÍ DRUHY ŘÍZENÍ.....	42
	3.10 ZÁVAZNOST ROZHODNUTÍ O PŘEDBĚŽNÉ OTÁZCE.....	44
	3.10.1 PRÁVNÍ ÚČINKY ROZHODNUTÍ O PŘEDBĚŽNÉ OTÁZCE.....	44
	3.10.2 ROZSUDKY TÝKAJÍCÍ SE PLATNOSTI A VÝKLADU PRÁVA EVROPSKÉ UNIE.....	46
	3.10.3 VÝKON ROZHODNUTÍ.....	49

4. PŘÍPADOVÉ STUDIE.....	50
4.1 C-224/01 GERHARD KOBLER V. RAKOUSKO [2003] SbSD I-10239.....	50
4.2 C-15/96 KALLIOPE SCHONING-KOUGE BETOPOULU V. FREIE UND HANSESTADT HAMBURG [1998] SbSD I-47.....	51
5. POZNATKY A JEJICH VYHODNOCENÍ.....	52
6. ZÁVĚR.....	53
7. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	54
8. PŘÍLOHY.....	59

1. Úvod

Řízení o předběžné otázce je páteří komunitárního soudnictví a postupem času se stalo významným nástrojem Evropského soudního dvora k ovlivňování národního práva členských států. Soudní dvůr Evropských společenství jeho prostřednictvím zajišťuje jednotu právního systému Evropské unie. V současnosti je to jediný přímý komunikační prostředek mezi Soudním dvorem Evropských společenství, soudy členských států a vlastními účastníky řízení.

Evropský soudní dvůr v současnosti představuje nejvyšší instanci při výkladu komunitárního práva, který se prostřednictvím interpretace komunitárního práva jednotlivých členských států snaží o jednotu celého právní řádu Společenství. Domnívám se, že právě řízení o předběžné otázce představuje jeden z nejlepších prostředků ke sjednocování právního řádu Společenství. Právě řízení o předběžné otázce poskytuje Evropskému soudnímu dvoru možnost posílit své formálně slabé institucionální postavení a současně tak pozitivně ovlivňovat vytváření jednotného právního řádu Společenství.

Ke změně judikatury národního soudu členské země je oprávněn pouze Evropský soudní dvůr. Národní soudy jednotlivých členských zemí jsou povinny vždy následovat judikaturu Evropského soudního dvora, nebo mohou položit předběžnou otázku. V tomto směru lze Evropský soudní dvůr chápat de facto jako Nejvyšší soud soudního systému Evropské unie, v čemž spatřuji jeho největší sílu.¹

Z těchto důvodů se domnívám, že pochopení řízení o předběžné otázce a jeho fungování, je nezbytné k porozumění právního řádu Evropské unie jako celku. Od 1.května 2004 mají právo obrátit se na Soudní dvůr i české soudy. V souvislosti s tím, se problematika řízení o předběžné otázce stala mnohem aktuálnější, zvolila jsem si toto téma pro svou práci.

¹ BOBEK, M., KOMÁREK, J., PASSER, J.M., GILLIS M.: *Předběžná otázka v komunitárním právu*. Praha: Linde Praha, a. s., 2005.

2. Cíl práce a metodika

2.1. Cíl práce

Práce je jakýmsi průvodcem řízení o předběžné otázce. Obsahuje obecnou charakteristiku řízení, zabývá se vymezením členských soudů, kterou mohou, nebo naopak jsou povinné předběžnou otázku položit, včetně výjimek z této povinnosti. Okrajově jsou zde uvedeny možné nápravné prostředky při porušení této povinnosti.

Cílem této práce je provést čtenáře všemi fázemi řízení o předběžné otázce. Z tohoto důvodu jsem se rozhodla pro následující rozčlenění práce. První část se zaměřuje na obecný popis komunitárního práva, rozdělení soudní moci v Evropské unii a obecnou charakteristiku řízení o předběžné otázce. Dále jsou podrobněji rozebrány členské soudy, které mohou položit předběžnou otázku, a členské soudy, které mají povinnost otázku předložit, včetně výjimek z této povinnosti a možných nápravných prostředků při porušení této povinnosti. Druhá část práce poskytuje detailní popis řízení o předběžné otázce, jeho písemné a ústní části. Je zde podrobněji popsáno rozhodování Soudního dvora o řízení o předběžné otázce až po konečné vynesení rozsudku a nákladů řízení. Ve třetí části jsou obsaženy zvláštní druhy řízení, závaznost a dopady rozhodnutí Soudního dvora o předběžných otázkách. Na závěr práce jsou uvedeny poznatky a jejich vyhodnocení a případová studie, ve které jsou okrajově rozebrány judikáty C-15/96 Kalliope Schöning-Kougebetopoulou v. Freie und Hansestadt Hamburg (1998) SbSD I-47 a C-224/01 Gerhard Köbler v. Rakousko(2003) SbSD I-10239.

2.2. Metodika práce

V rámci zpracování zadaného tématu jsem nejprve provedla analýzu stávající právní situace. Na jejím základě jsem dále provedla rešerši relevantní literatury. Získané literární prameny jsem podrobila rozboru, na jehož závěru jsem některé prameny vyloučila. Jako výchozí klíčový literární pramen pro zpracování této diplomové práce

mi posloužila má vlastní bakalářská práce na téma Řízení o předběžné otázce v komunitárním právu, kterou jsem v roce 2008 úspěšně obhájila. Jako další klíčové prameny jsem zvolila knižní publikaci Michala Bobka a kolektivu Předběžná otázka v komunitárním právu a knižní publikaci Michal Bobka Porušení povinnosti zahájit řízení o předběžné otázce podle článku 234 (3) SES, protože tyto publikace se jako jedny z mála komplexně věnují dané problematice. Za klíčovou lze považovat i časopiseckou literaturu, zejména pak článek Michaela Bobka Odpovědnost členského státu Evropské unie za akty moci soudní; příspěvek Evropského soudního dvora k rozšíření Evropské unie?. Tento článek byl vydán v Časopis pro právní vědu a praxi č. 4/2003 na straně 303-318. Dále i článek M. Bobka aj. Komárka Koho vážou rozhodnutí ESD o předběžných otázkách. Tento článek byl uveřejněn v časopise Právní rozhledy č. 19/2004. Další literatura byla použita jako doplňková a je uvedena v seznamu použitých zdrojů.

I když není ani v možnostech této práce ani jejím účelem popsat do všech detailů institut předběžné otázky, doufám, že přinese další nové pohledy na některá problematická ustanovení předběžné otázky a poslouží lepšímu pochopení řízení o předběžné otázce.

3. Přehled platné právní úpravy

3.1. Komunitární právo

„ Komunitární právo představuje svébytný právní systém, nový právní řád mezinárodního práva, aplikovatelný v členských státech EU, jehož subjekty jsou nejen členské státy, ale i jejich příslušníci.“² Vyznačuje se určitými charakteristickými rysy, především principem přednosti před normami vnitrostátními a v některých případech i

² OUTLÁ, V. a kolektiv: *Právo Evropské unie*, Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006. str. 118.

přímou účinností. Těmito principy je upevněna samotná existence a soudržnost komunitárního práva.³

Hovoříme-li o principu přednosti, znamená to, že je komunitární právo nadřazeno národním právním normám členského státu. Tato zásada vznikla především proto, aby bylo právo Evropského společenství uplatňováno všemi národními právními systémy stejně. Zformulována byla až v rozhodnutí Evropského soudního dvora ve věci *Costa v. ENEL*.⁴ Smlouva o Evropském společenství je mezinárodní smlouvou, proto je proces aplikace ve velké míře ponechán na pravidlech, které stanovuje ústavní právo daného státu. Je-li norma vnitrostátní v rozporu s jakýmkoliv pramenem komunitárního práva, má orgán povinnost plně aplikovat ustanovení práva ES. Jedná se tedy o přednost aplikační.⁵

Princip přímého účinku znamená, že jednotlivci mají právo se přímo dovolávat u národních soudů ustanovení práva Evropského společenství a to i v případě, kdy v národním právu neexistuje příslušná právní norma nebo je v rozporu s normou komunitárního práva. Jednotlivec se může dovolávat vůči jiným jednotlivcům, jedná se o horizontální přímý účinek nebo pouze vůči orgánům státu, jedná se o vertikální přímý účinek. Poprvé byl tento princip stanoven v rozhodnutí Evropského soudního dvora ve věci *Van Gend en Loos*.⁶ Přímý účinek mají ustanovení Smlouvy o ES, dále se uplatňuje u nařízení a za splnění určitých podmínek i u směrnic a rozhodnutí.⁷

Existuje i princip nepřímého účinku, který členskými státy nařizuje interpretovat své národní právo v duchu a cíli směrnice, aby nedocházelo k rozporům

³ OUTLÁ, V. a kolektiv: *Právo Evropské unie*, Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006.

⁴ 6/64 *Flaminio Costa v. Ente nazionale energia elettrica (E.N.E.L.)* [1964] ECR 585.

⁵ BLAHOŽ, J., KLÍMA, K., SKÁLA, J.: *Ústavní právo Evropské unie*. 1. vyd. Praha: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2004.

⁶ 26/ 62 *NV Algemene Transport – en Expeditie Onderneming Van Gend & Loos v. Netherlands Inland Revenue Administration* [1963] ECR 1.

⁷ BLAHOŽ, J., KLÍMA, K., SKÁLA, J.: *Ústavní právo Evropské unie*. 1. vyd. Praha: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2004.

s komunitárním právem Byl ustanoven v rozhodnutí ESD ve věci Von Colson.⁸ Aby členské státy dodržovaly své závazky vůči jednotlivci, byl stanoven rozhodnutím ESD ve věci Francovich⁹ princip odpovědnosti za škodu způsobenou jednotlivci porušením komunitárního práva.¹⁰

3.2. Soudní moc v Evropské unii

V souladu se smlouvou z Nice je v Evropské unii soudní moc tvořena Evropským soudním dvorem a Soudem I. Stupně, kteří společně tvoří Soudní dvůr. Dále pak soudními senáty, které lze zřídit v rámci Soudu I. Stupně a Soudem pro veřejnou službu. Všechny tyto instituce sídlí v Lucemburku. Úkolem soudní moci je především dbát na dodržování komunitárního práva, zajišťovat účinnou ochranu práv jednotlivců a kontrolovat zákonnost jednání Společenství. Rozdíl mezi těmi institucemi lze spatřit především v jejich odlišných kompetencích. Mimo soudní soustavu stojí Soudní dvůr Evropského společenství volného obchodu, který rozhoduje v záležitostech Evropského společenství volného obchodu a je příslušný k výkladu práva Evropského hospodářského prostoru. Jeho rozsudky jsou respektovány i Evropským soudním dvorem.¹¹

Dle Smlouvy z Nice je každý členský stát zastoupen u Evropského soudního dvora jedním soudcem, v současnosti sedmadvacet. Vlády členských států vybírají soudce a generální advokáty společnou dohodou na dobu šesti let a každé tři roky dochází k jejich částečnému obměnění. Evropskému soudnímu dvoru asistuje osm generálních advokátů, jejichž závěry nejsou pro konečné rozhodnutí soudu závazné, ale jejich posláním je napomáhat soudu při výkonu jeho funkce. Názor není nutný, pokud byla již daná právní otázka v minulosti vyřešena. Soud zasedá v senátech, ve Velkém

⁸ 14/83 *Sabine von Colson and Elizabeth Kamann v. Land Nordrhein-Westfalen* [1984] ECR 1891.

⁹ C-6 & 9/90 *Andrea Francovich and Danila Bonifaci a další v. Itálie* [1991] ECR I-5357.

¹⁰ OUTLÁ, V. a kolektiv: *Právo Evropské unie*, Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006.

¹¹ OUTLÁ, V. a kolektiv: *Právo Evropské unie*, Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006.

senátu a výjimečně v plénu. Mezi pravomoci Evropského soudního dvora patří například rozhodování v řízení o porušení Smlouvy členským státem a o žalobách mezi členskými státy dle čl.227 Smlouvy o ES, v řízení o předběžných otázkách dle čl.234 Smlouvy o ES. Evropský soudní dvůr je nejvyšším soudním orgánem Evropské unie a zároveň slouží jako odvolací orgán proti rozhodnutí Soudu I. Instance.¹²

Posláním Soudu I. Instance je taktéž zajišťovat dodržování práva při provádění a výkladu Smlouvy o ES. Soud I. Instance byl zřízen vedle Evropského soudního dvora na základě rozhodnutí Evropských společenství za účelem převzít část agendy přetíženého Evropského soudního dvora a umožnit mu tak větší soustředění na zásadní právní otázky. Přetíženost byla způsobena především rozšířením Evropské unie o nové členské státy. Zpočátku měl Soud I. Instance relativně malou agendu, dnes se v rámci svých podstatně rozšířených pravomocí sám potýká s problémy s přetížením. Každý členský stát je zastoupen alespoň jedním soudcem a nepůsobí zde generální advokáti. Nyní po smlouvě z Nice má Soud I. Instance nově pravomoc rozhodovat v řízení o předběžných otázkách dle čl.225 Smlouvy o ES, který umožňuje přenesení této pravomoci. Na základě jeho rozhodnutí se lze odvolat ještě k Evropskému soudnímu dvoru. Zabývá se žalobami na neplatnost dle čl.230 Smlouvy o ES, žalobami na nečinnost dle čl. 232 Smlouvy o ES a žalobami dle čl. 235 Smlouvy o ES o odpovědnosti Společenství za škodu způsobenou jednotlivci. Soud zasedá v senátech, výjimečně i v plénech.¹³

Soud pro Veřejnou službu byl zřízen v listopadu roku 2004 rozhodnutím Rady 2004/752/ES podle Smlouvy o založení ES a Smlouvy o Euratom (ustanovení článku 2225 a Smlouvy o založení ES a článku 140b Smlouvy o Euratom).¹⁴ Skládá se z soudců, kteří jsou jmenováni na dobu šesti let s tím, že tři vylosovaní soudci budou

¹² BLAHOŽ, J., KLÍMA, K., SKÁLA, J.: *Ústavní právo Evropské unie*.1.vyd. Praha: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2004.

¹³ BLAHOŽ, J., KLÍMA, K., SKÁLA, J.: *Ústavní právo Evropské unie*.1.vyd. Praha: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2004.

¹⁴ Publikováno v Úředním věstníku 2004, L 333/7.

vykonávat pouze zkrácené tříleté funkční období. Dle článku 236 Smlouvy o založení ES a článku 152 Smlouvy o Euratom má Soud pro veřejnou službu pravomoc rozhodovat v první stupni spory mezi zaměstnanci a Společenstvím včetně sporů mezi každým subjektem nebo institucí, pokud spadají do pravomoci Evropského soudního dvora. Pracuje podle Jednacího řádu schváleného Radou.¹⁵ Soud rozhoduje v senátech, plénu nebo samosoudci. Odvolacím orgánem proti rozhodnutí je Soud I. Instance.¹⁶

3.3. Charakteristika řízení o předběžné otázce

Řízení o předběžné otázce je pilířem evropského soudnictví. Je upraveno článkem 234 Smlouvy o založení ES, zvláštní úprava řízení se nachází v Smlouvě o Euratom v čl. 150. Obdobné možnosti poskytuje i čl. 68 Smlouvy o založení ES a čl. 35 Smlouvy o EU.¹⁷

Článek 234 Smlouvy o založení Evropského společenství říká:

„ Soudní dvůr má pravomoc rozhodovat o předběžných otázkách týkajících se:

- a) výkladu této smlouvy,*
- b) platnosti a výkladů aktů orgánů Společenství a EÚB,*
- c) výkladu statutů orgánů zřízených aktem Rady, pokud tak statuty stanoví*

Vyvstane-li taková otázka před soudem členského státu, může tento soud, považuje-li rozhodnutí o této otázce za nutné k vydání svého rozsudku, požádat Soudní dvůr, o rozhodnutí o této otázce.

*Vyvstane-li taková otázka před soudem členského státu, jehož rozhodnutí nelze napadnout opravnými prostředky podle vnitrostátního práva, je tento soud povinen obrátit se na Evropský soudní dvůr.“*¹⁸

¹⁵ Publikováno v Úředním věstníku 2004, L 333/7.

¹⁶ OUTLÁ, V. a kolektiv: *Právo Evropské unie*, Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006.

¹⁷ STEHLÍK, V.: *Řízení o předběžné otázce v komunitárním právu*, 1.vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006.

Soudní dvůr rozhoduje o předběžných otázkách týkajících se výkladu zakládajících smluv a mezinárodních smluv uzavřených Společenstvím, včetně všech jejich novelizací, příloh, protokolů a aktů o přistoupení. Řízení je založeno především na spolupráci a vzájemném dialogu s národními soudy členských států, v čemž spočívá celý úspěch tohoto procesu. Nerozhoduje však o věci samotné, ale pouze pomáhá národnímu soudci s výkladem ustanovení. Původ řízení lze nalézt v právních řádech členských států. Cílem řízení je jednak zachovat jednotu při výkladu a aplikaci komunitárního práva a zároveň nabídnout radu pomoc národnímu soudci. Jedná se o řízení nesporné, neformální a není řízením odvolacím.¹⁹

Pravomoc rozhodovat o předběžných otázkách, které se týkají platnosti a výkladu rozhodnutí a úmluv dle Hlavy VI. Smlouvy o EU, (tj. o policejní a justiční spolupráci v trestních věcech), je podmíněna tím, že členský stát uzná tuto pravomoc prohlášením při podpisu Amsterodamské smlouvy nebo kdykoliv později. Toto uznání však není povinné. Pravomoc je omezena zejména v oblasti vízové, azylové a přistěhovalecké politiky, II. a III. pilíře EU. Pravomoci rozhodovat o otázkách společné zahraniční a bezpečnostní politiky je Soudní dvůr zbaven úplně. Výjimky z obecné pravomoci Soudního dvora rozhodovat o předběžných otázkách jsou ustanoveny v čl. 68 SES.²⁰

Za posledních padesát let učinil Evropský soudní dvůr většinu svých nejdůležitějších rozhodnutí právě v rámci řízení o předběžné otázce. Obdobný model spolupráce jako v řízení o předběžné otázce je zakotven v Úmluvě o komunitární patentu, v Bruselské úmluvě o pravomoci soudů a uznání a výkonu soudních rozhodnutí ve věcech občanských a obchodních a dále v Římské úmluvě o právu aplikovatelném na smluvní závazky.²¹

¹⁹ BLAHOŽ, J., KLÍMA, K., SKÁLA, J.: *Ústavní právo Evropské unie*. 1.vyd. Praha: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2004.

²⁰ OUTLÁ, V. a kolektiv: *Právo Evropské unie*, Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006.

²¹ OUTLÁ, V. a kolektiv: *Právo Evropské unie*, Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006.

3.4. Rozhodnutí o položení předběžné otázky

3.4.1. Formulace

Možnost zahájit řízení o předběžné otázce je podle čl. 234 SES přiznána soudu členského státu. „Dle ustálené judikatury Evropského soudního dvora je soudem ve smyslu článku 234 SES každý orgán, který má zákonný základ, zasedá permanentně, těší se obligatorní pravomoci, rozhoduje nestranně, je nezávislý a ve své činnosti se řídí platnými právními předpisy.“²² Tato velmi široce pojatá definice soudu členského státu umožňuje řadě subjektů, které nejsou ve vnitrostátním právu formálně označeny za soud, obracet se na Soudní dvůr s předběžnou otázkou. V případě předběžné otázky, týkající se platnosti komunitárního práva, jsou všechny členské soudy povinny otázku Soudnímu dvoru předložit.²³

Jak bylo již zmíněno ve výše citovaném článku 234 SES mají soudy, které nejsou soudy posledního stupně, značnou možnost volby při rozhodování, zda předběžnou otázku položí či nikoliv. To znamená, že měřítkem vhodnosti je zde především subjektivní přesvědčení soudce o nutnosti položit otázku Soudnímu dvoru. K určitému omezení při posuzování vhodnosti předběžné otázky může dojít judikaturou či procesními předpisy nejvyšších nebo ústavních soudů členského státu nebo Evropským soudním dvorem samotným. Jedná se o jakési usměrnění široké úvahy národního soudce. Klíčovou roli při úvaze národního soudce hrají (ne)existence ustálené judikatury Soudního dvora a stupeň obtížnosti výkladu komunitárního práva.²⁴

Důvody, které vedly národní soud k rozhodnutí o položení předběžné otázky, musí být výstižné a úplné. Kromě toho může žádost obsahovat i přílohy, například kopie zákonných předpisů. To je důležité zejména proto, aby Soudní dvůr a účastníci

²² BOBEK, M.: *Porušení povinnosti zahájit řízení o předběžné otázce podle článku 234 (3) SES*. 1.vyd. Praha: C.H. Beck, 2004. str. 12.

²³ BOBEK, M., KOMÁREK, J., PASSER, J.M., GILLIS M.: *Předběžná otázka v komunitárním právu*. Praha: Linde Praha, a. s., 2005.

²⁴ OUTLÁ, V. a kolektiv: *Právo Evropské unie*, Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006.

řízení pochopili podstatu a právní kontext řízení před národním soudem. Stejně tak, pokud v případě hraje některá z institucí významnou roli, je dobré stručně vysvětlit její postavení a funkce tak, aby byly pochopeny osobami stojícími zcela mimo daný právní řád. Jen tak může být Soudní dvůr schopen dát smysluplnou a použitelnou odpověď. S rozhodnutím položit předběžnou otázku je vždy spojeno s přerušением původního řízení před národním soudem, dokud není daná otázka zodpovězena.²⁵

Z formulace otázky musí být zcela zřejmé, zda se týká platnosti nebo výkladu komunitárního práva. Jinak může být předběžná otázka přeformulována nebo odmítnuta jako nepřijatelná a řízení ukončeno. Nepřijatelnost nastává v případě, že dotazující se orgán není soudem ve smyslu ustanovení článku 234 Smlouvy o založení Evropského společenství nebo není řádně definován faktický nebo právní kontext kauzy. ESD se také nezabývá předloženou otázkou, jestliže byla otázka mezitím stažena, nebo je čistě hypotetická, pokud vnitrostátní řízení bylo již ukončeno nebo její řešení není nezbytné pro rozhodnutí v dané věci. Její řešení nezbytné pro rozhodnutí ve věci.²⁶

Z důvodů nepřijatelnosti nebo možného přeformulování je doporučeno, aby předběžná otázka obsahovala pouze otázky klíčové. V průběhu řízení se používá jazyk členského státu, ve kterém je podána předběžná otázka a probíhá v něm veškerá korespondence. Konečné rozhodnutí soudu je též vyhotoveno v jazyce členského státu. Žádost soudu členského státu je přeložena do všech oficiálních jazyků Společenství, proto by měla být snadno přeložitelná. Toho lze dosáhnout používáním jednoduchých vět, vyvarováním se zkratk, cizích slov a latinských spojení. Otázka by měla zformulována tak, aby byla později použitelná na jakýkoliv podobný případ.²⁷

²⁵ KOMÁREK, J.: *Předběžná otázka v praxi*. EMP Jurisprudence, Praha: C.H. Beck, 2005, č. 5, s. 12-19.

²⁶ STEHLÍK, V.: *Řízení o předběžné otázce v komunitárním právu*, 1.vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006.

²⁷ BOBEK, M., KOMÁREK, J., PASSER, J.M., GILLIS M.: *Předběžná otázka v komunitárním právu*. Praha: Linde Praha, a. s., 2005.

3.4.2. Odůvodnění rozhodnutí

Správné odůvodnění je stejně důležité jako správná formulace předběžné otázky. V praxi to znamená, že i když bude předběžná otázka perfektně položena, ale nebude dostatečně a nebo vůbec odůvodněna, Soudní dvůr ji skoro vždy odmítne pro nepřipustnost. V odůvodnění je národní soudce povinen uvést určité skutečnosti, proto je doporučeno používat shodné formální náležitosti jako v jakémkoliv jiném soudním řízení. Obecné požadavky na obsah rozhodnutí o položení předběžné otázky se liší v civilním a trestní řízení a ve správním soudnictví. V České republice v rámci typického soudního řízení bude mít rozhodnutí o položení předběžné otázky vždy formu usnesení.²⁸

V civilním řízení, které je upraveno Občanským soudním řádem, se vychází zejména z § 109 o.s.ř.. Za použití analogie můžeme říci, že odůvodnění usnesení o položení předběžné otázky by mělo obsahovat: předmět sporu a vyjádření žalovaného v dané záležitosti, o čem bylo rozhodnuto (výrok usnesení), vyjádření zda došlo k usnesení z iniciativy soudu nebo na návrh jednoho z účastníků, odkaz na zákonná ustanovení použitá pro daný případ a skutečnosti, které soud vedly k rozhodnutí o položení předběžné otázky. V této části je nutné důvody rozvést, zejména proč je její zodpovězení nutné pro řízení, její následná návaznost na národní právo aplikované v daném řízení.²⁹

V rámci trestního řízení vychází soud z § 119 odst. 1 Trestního řádu. Odůvodnění obdobné náležitosti, ale je zde velice obtížné uvedení zjištěných skutečností, neboť soudce musí být při tvorbě závěrů velice opatrný. Pozměněna je úvodní část odůvodnění rozhodnutí o položení předběžné otázky, protože se zde mění vztah mezi účastníky řízení. Ve správním soudnictví je usnesení o položení předběžné otázky zařazeno v Soudním řádu správním, § 53 odst. 2 s.ř.s., za použití

²⁸ BOBEK, M., KOMÁREK, J.: *Jak by měla vypadat předběžná otázka do Lucemburku?* Právní rozhledy, Praha: C.H. Beck, 2006, č. 1, s. 42-46.

²⁹ STEHLÍK, V.: *Řízení o předběžné otázce v komunitárním právu*, 1.vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006.

§ 48 s.ř.s.. Lze konstatovat, že obecné požadavky pro odůvodnění se shodují s požadavky pro civilní řízení. Požadavek odůvodnění rozhodnutí je vyžadován i ve správním soudnictví, s ohledem na potřeby Soudního dvora.³⁰

3.4.3. V které fázi řízení otázku položit?

Z pohledu komunitárního práva platí, že národní soudce má volnost, ve které fázi řízení předloží předběžnou otázku. Soudní dvůr v rámci řízení o předběžné otázce odpoví pouze na otázky, které mají svůj základ ve sporu projednávaném před některým ze soudů členského státu. Soudní dvůr v případě *Monin*³¹ stanovil, že: „Národní soud nemůže podat předběžnou otázku s cílem zjistit právní situaci a teprve na základě odpovědi ESD se rozhodovat, zda řízení zahájí či nikoliv.“ Proto nelze pokládat otázky před zahájením řízení nebo po jeho skončení. Může tak učinit kdykoliv v průběhu řízení, stejně tak jako v průběhu řízení odvolacího nebo dovolacího. Předběžnou otázku může předložit Soudnímu dvoru i před zahájením řízení ve věci samotné v rámci projednávání předběžného opatření.³²

Ačkoliv lze položit předběžnou otázku v jakémkoliv stádiu řízení, ne vždy je vhodná. Soudní dvůr tuto rozhodnutí nechává na členských státech, ale vyžaduje, aby národní soud ve své žádosti specifikoval právní a skutkové okolnosti případu. To je možné až po vyjádření obou stran sporu. Domnívám se, že proto by bylo vhodné nejdříve vyslechnout obě strany, a poté se začít zabývat vhodností předběžné otázky. V praxi to znamená, že by český soud počkal s rozhodnutím o předběžné otázce až na první jednání ve věci samé. Vyvaruje se tak řadě ukvapených otázek, které by později

³⁰ BOBEK, M., KOMÁREK, J., PASSER, J.M., GILLIS M.: *Předběžná otázka v komunitárním právu*. Praha: Linde Praha, a. s., 2005.

³¹ C-428/93 *Monin* [1994] ECR I-1707, odst. 13-17.

³² BOBEK, M.: *Předložit či nepředložit? Faktory ovlivňující českého soudce zda (ne)zahájí řízení o předběžné otázce*. Právní rozhledy, Praha: C.H. Beck, 2005, č. 4, s. 124-131.

musely být na základě nových skutečností doplněny, nebo v horším případě by musela být položena otázka nová.³³

3.4.4. Napadnutelnost usnesení o zahájení řízení

Pouze národní soud je příslušný k (ne)zahájení řízení o předběžné otázce. Účastníci řízení jej nesmí k předložení otázky nijak nutit. Napadnutelnost usnesení o zahájení řízení o předběžné otázce je možná pouze u soudů, proti jejichž rozhodnutí jsou přípustné opravné prostředky. V České republice se dělí na řádné a mimořádné. Řádným opravným prostředkem je odvolání nebo rozklad. Mimořádným opravným prostředkem je například obnova řízení. Rozhodnutí soudu posledního stupně zahájit řízení o předběžné otázce je nenapadnutelné opravnými prostředky, protože soud tímto plní svou zákonnou povinnost stanovenou třetím odstavcem čl. 234 Smlouvy o EU (viz str. 3). Možnost opravného prostředku může být popřena v případě, že vydání rozhodnutí o předložení předběžné otázky je nenárokovatelné.³⁴

Usnesení lze napadnout v případě, že národní soud přeruší řízení a rozhodne se podat předběžnou otázku. Obě strany řízení však s tímto krokem nesouhlasí. Soudní dvůr ponechává v této oblasti členským státům volné pole působnosti. Záleží plně na vnitrostátní právní úpravě, zda odvolání tohoto typu připouští či nikoliv. Například ve Francii a Nizozemí to právní úprava umožňuje, v Německu a Rakousku nikoliv. Usnesení o zahájení řízení o předběžné otázce přezkoumává soud vyššího stupně. Účelem přezkumu je zabránění předkládání zbytečných a nesprávně formulovaných otázek. Tím by mělo dojít i k ulehčení Soudnímu dvoru.³⁵

³³ BOBEK, M.: *Předložit či nepředložit? Faktory ovlivňující českého soudce zda (ne)zahájit řízení o předběžné otázce*. Právní rozhledy, Praha: C.H. Beck, 2005, č. 4, s. 124-131.

³⁴ BLAHOŽ, J., KLÍMA, K., SKÁLA, J.: *Ústavní právo Evropské unie*. 1.vyd. Praha: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2004.

³⁵ BOBEK, M., KOMÁREK, J., PASSER, J.M., GILLIS M.: *Předběžná otázka v komunitárním právu*. Praha: Linde Praha, a. s., 2005.

Klíčovou roli při posuzování argumentů pro přezkum rozhodnutí o předběžné otázce hraje vnímání charakteru usnesení. Je důležité si uvědomit, že předběžná otázka výrazně zasahuje do procesních práv účastníků a má zásadní vliv na výsledek samotného řízení. Jejím podáním se řízení před soudem členského státu pozastavuje minimálně na dva roky. Důležitým faktorem je hospodárnost, protože v případě zbytečné či nesprávné otázky je věc zdržena o dva roky a znamená to samozřejmě i zbytečně vynaložené náklady.³⁶

V civilním řízení je opravným prostředkem proti výroku rozhodnutí o položení předběžné otázky odvolání. Není přípustné proti rozhodnutí, kterým se pouze upravuje vedení řízení, nebo je dočasné povahy. Odvolání se podává u orgánu, který rozhodnutí vydal. Odvolací orgán může rozhodnutí zamítnout (nebylo-li podáno včas), potvrdit rozhodnutí orgánu prvního stupně, rozhodnutí zrušit a vrátit věc k projednání orgánu prvního stupně nebo rozhodnutí změnit. V rámci správního soudnictví je relevantním opravným prostředkem kasační stížnost. Je mimořádným opravným prostředkem a lze jí napadnout pravomocná rozhodnutí krajských soudů. O kasačních stížnostech rozhoduje Nejvyšší správní soud. Ten nerozhoduje sám, může pouze napadené rozhodnutí zrušit a vrátit k novému rozhodnutí krajskému soudu. Opravným prostředkem v trestním řízení je stížnost. Je řádným opravným prostředkem směřující proti nepravomocnému usnesení.³⁷

3.5. Kdy je nutné se zeptat?

3.5.1. Povinnost zahájit řízení o předběžné otázce

Povinnost zahájit řízení o předběžné otázce vzniká v souvislosti s tím, o čem nebo v jaké instanci národní soud rozhoduje. Znění článku 234 Smlouvy o EU rozlišuje dva druhy soudů. Prvním z nich je soud členského státu, který může podat předběžnou

³⁶ STEHLÍK, V.: *Řízení o předběžné otázce v komunitárním právu*, 1.vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006.

³⁷ BOBEK, M., KOMÁREK, J., PASSER, J.M., GILLIS M.: *Předběžná otázka v komunitárním právu*. Praha: Linde Praha, a. s., 2005.

otázku, považuje-li to za nezbytné k vydání vlastního rozhodnutí. Druhým z nich je soud posledního stupně, který je za určitých okolností povinen předložit předběžnou otázku Evropskému soudnímu dvoru. Výkladem tohoto článku by se mohlo zdát, že povinnost vzniká pouze soudu posledního stupně, ale i zde existují určité výjimky (viz str. 13).³⁸

Povinnost předložit otázku může vzniknout i soudu členského státu, který nerozhoduje v posledním stupni. Ta nastává v případě otázek, týkajících se platnosti komunitárního práva. Zde nezáleží na uvážení soudce zda otázku položit či nikoliv, ale vzniká bezvýhradná povinnost položit předběžnou otázku. Ta vzniká každému členskému soudu bez ohledu na instanci, protože Soudní dvůr v případě Foto-Frost³⁹ rozhodl, že na základě dotazu vneseného národním soudcem, může pouze Soudní dvůr rozhodnout o neplatnosti ustanovení komunitárního práva. Usoudí-li však členský soud sám, že je akt platný, je povinný otázku podat, pouze je-li soudem posledního stupně. Druhým případem je situace, kdy by se soud členského státu odchýlil od ustálené judikatury Soudního dvora.. Tato bezvýhradná povinnost je dána tím, že rozhodnutí Soudního dvora jsou závazné pro všechny soudy členských států, bez ohledu na instanci. K této situaci dochází zpravidla v případě, kdy má národní soudce pochybnosti o judikatuře Soudního dvora. Cílem bývá zpravidla přimět Soudní dvůr, aby zpřesnil již dříve definovaný princip s ohledem na řešený případ nebo znovu zvážil výklad komunitárního práva.⁴⁰

Povinnost předložit předběžnou otázku vzniká národním soudům, jsou-li ve vnitrostátním právu označeny za soud posledního stupně a otázka výkladu nepadá pod jednu z výjimek stanovených Soudním dvorem. V praxi může být velice těžké určit, jaký soud je vlastně soudem posledního stupně. K určení soudu posledního stupně

³⁸ BOBEK, M.: *Porušení povinnosti zahájit řízení o předběžné otázce podle článku 234 (3) SES*. 1.vyd. Praha: C.H. Beck, 2004.

³⁹ 314/85 *Foto Frost v. Hauptzollamt Lubeck-Ost* [1987] ERC 4199.

⁴⁰ BOBEK, M., KOMÁREK, J., PASSER, J.M., GILLIS M.: *Předběžná otázka v komunitárním právu*. Praha: Linde Praha, a. s., 2005.

existují dvě teorie. Jedna z nich říká, že soudem posledního stupně je soud, který stojí hierarchicky nejvýše v rámci dané soudní soustavy. Zřejmě pro svoji jasnost, byl tento princip zakotven v Bruselské úmluvě z 27. září 1968 o soudní příslušnosti a uznání výkonu rozhodnutí ve věcech občanských a obchodních. Od vstupu v účinnost nařízení Rady ES č. 44/2001 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, se Bruselská úmluva vztahuje pouze na Dánko.⁴¹

Tento přístup nenašel příznivý ohlas a nikdy nebyl akceptován Soudním dvorem. Soudní dvůr jednoznačně volí funkční přístup, jehož smyslem je konkrétní řešení v konkrétním případě. „ Při výkladu článku 234 Evropský soudní dvůr konstatoval, že podle tohoto článku jsou národní soudy, proti jejichž rozhodnutí, jako v tomto případě, není opravných prostředků, povinny předložit danou otázku Soudu k rozhodnutí.“⁴² Z toho jednoznačně vyplývá, že existence opravného prostředku je klíčová pro určení soudu posledního stupně. Pokud proti rozhodnutí soudu existuje běžný, zpravidla řádný opravný prostředek, není soudem posledního stupně. Z logiky věci vyplývá, že Nejvyšší správní soud a Nejvyšší soud budou vždy soudy posledního stupně, které jsou povinny předložit předběžnou otázku, pokud nespadá pod jednu z výjimek. Ústavní soud je v rámci své působnosti soudem první a zároveň poslední instance, proto má taktéž povinnost obracet se na Soudní dvůr v rámci řízení o předběžné otázce.⁴³

Soudem posledního stupně dle Občanského soudního řádu je soud, proti jehož rozhodnutí není možné odvolání nebo dovolání. Nemožnost odvolání může nastat již před Okresním soudem. Jedná se o rozhodování v tzv. bagatelních případech. To jsou případy s vyloučením odvolání dle § 202 odst. 2 o.s.ř.. Z běžných opravných prostředků je vyloučena žaloba pro zmatečnost dle §229 a o.s.ř. a žaloba na obnovu řízení dle § 228

⁴¹ BOBEK, M., KOMÁREK, J., PASSER, J.M., GILLIS M.: *Předběžná otázka v komunitárním právu*. Právní rozhledy, Praha: C.H. Beck, 2006, č. 16, s. 602.

⁴² BOBEK, M.: *Porušení povinnosti zahájit řízení o předběžné otázce podle článku 234 (3) SES*. 1.vyd. Praha: C.H. Beck, 2004. str. 17.

⁴³ BOBEK, M., KOMÁREK, J., PASSER, J.M., GILLIS M.: *Předběžná otázka v komunitárním právu*. Právní rozhledy, Praha: C.H. Beck, 2006, č. 16, s. 602.

o.s.ř.. Rozhodne-li okresní soud o peněžním plnění nepřevyšujícím Kč 2000,- a jsou-li splněny výše uvedené okolnosti, je v konkrétním případě vždy soudem posledního stupně. Důvodem k podání dovolání je nesprávné posouzení právní otázky soudem v předcházejícím řízení. Soudní dvůr v případě *Lyckeskog*⁴⁴ stanovil, že dovolání je vlastně přenesení odpovědnosti za rozhodnutí v posledním stupni ze soudů odvolacích (vyšších) na soudy dovolací (nejvyšší). Z toho vyplývá, že pokud je proti rozhodnutí odvolacího soudu vyloučeno dovolání dle §236 o.s.ř., stává se automaticky soudem posledního stupně. Tím se tedy může stát jak Odvolací soud krajský, tak i Odvolací soud vrchní. Jedná se zejména o rozhodování ve věcech, ve kterých výše peněžitého plnění nepřesáhne částku Kč 20 000,- v občanskoprávním sporu a částku Kč 50 000,- v obchodním sporu. V případech, kdy je dovolání umožněno, je soudem posledního stupně Nejvyšší soud.⁴⁵

Dle Soudního řádu správního je v soudním řízení správním soudem posledního stupně pouze Nejvyšší správní soud. I když jsou rozhodnutí orgánů dle správního řádu přezkoumatelná, nemůže se správní orgán při možnosti přezkumu rozhodnutí stát soudem posledního stupně. Z běžných opravných prostředků je vyloučena žaloba na obnovu řízení dle §111 s.ř.s.. Běžným opravným prostředkem proti rozhodnutí správního orgánu je kasační stížnost dle § 102 s.ř.s.. Důvodem pro podání kasační stížnosti je, stejně jako v případě dovolání, nesprávné posouzení právní otázky soudem v předcházejícím řízení. V souladu s Trestním řádem je v soudním řízení trestním soudem posledního stupně vždy Nejvyšší soud. To je dáno tím, že trestní řízení je vždy dvoustupňové, proto se soud prvního stupně nikdy nemůže stát zároveň soudem posledního stupně. Z běžných opravných prostředků proti rozhodnutí soudů nižšího stupně je vyloučena stížnost pro porušení zákona dle § 266 tr.ř. a žaloba na obnovu řízení dle § 277 tr.ř..⁴⁶

⁴⁴ C- 99/00 *Kenny Roland Lyckeskog* [2002] ECR I-4839.

⁴⁵ BLAHOŽ, J., KLÍMA, K., SKÁLA, J.: *Ústavní právo Evropské unie*. 1.vyd. Praha: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2004.

⁴⁶ BOBEK, M., KOMÁREK, J., PASSER, J.M., GILLIS M.: *Předběžná otázka v komunitárním právu*. Praha: Linde Praha, a. s., 2005.

3.5.2. Výjimky z povinnosti zahájit řízení

V průběhu praxe se vyskytly pochopnosti o bezpodmínečnosti této povinnosti. Zejména v oblastech, kdy byl výklad komunitárního práva zřejmý nebo byla-li obdobná otázka Soudním dvorem již řešena. Judikatura Soudního dvora a částečně i jeho Jednací řád stanovují možnosti, ve kterých jinak povinný soud, nemusí zahájit řízení. „ Článek 104 odst 3 Jednacího řádu ESD říká, že Soudní dvůr může v řízení o předběžné otázce rozhodnout pouze odůvodněným odkazem na svoji předchozí judikaturu v případě, že:

- předběžná otázka předložená Soudnímu dvoru je identická s otázkou, o které již Soudní dvůr rozhodl;
- odpověď na předběžnou otázku může být vyvozena z existující judikatury Soudního dvora;
- odpověď na předběžnou otázku nepřipouští žádnou rozumnou pochybnost, jak otázku vyřešit.“⁴⁷

Toto ustanovení je v souladu s judikaturou Soudního dvora, především s principy stanovenými v rozhodnutí CILFIT.⁴⁸ Zde bylo stanoveno, že národní soud nemá povinnost podat předběžnou otázku, pokud již byla obdobná nebo identická otázka Soudním dvorem v minulosti řešena nebo pokud nemůže ovlivnit rozhodnutí u národního soudu, není relevantní nebo je jasná natolik, že nelze pochybovat o tom, jak ji zodpovědět.⁴⁹

K první zmíněné situaci dochází ve chvíli, kdy problematika, kterou by se měl soud zabývat, může být považována za objasněnou. Judikatura Soudního dvora nevyžaduje, aby byla nová otázka identická s tou, o které bylo již rozhodnuto. Nemusí se tak dít ani v rámci stejného druhu řízení. Stačí, aby se Soudní dvůr zabýval danou právní otázkou ve svém předchozím rozhodnutí. Je velice obtížné najít identickou

⁴⁷ OUTLÁ, V. a kolektiv: *Právo Evropské unie*, Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006. str. 170.

⁴⁸ 283/81 *Srl CILFIT a Lanificio di Gavardo SpA v. Ministry of Health* [1982] ECR 3415.

⁴⁹ BOBEK, M.: *Porušení povinnosti zahájit řízení o předběžné otázce podle článku 234 (3) SES*. 1.vyd. Praha: C.H. Beck, 2004.

otázku. Proto Soudní dvůr připouští situaci, kdy určitá část nového případu již byla řešena předchozí judikaturou, proto se může zdát řešení zbytku právní otázky zjevné. Podmínkou, aby Soudní dvůr souhlasil s tím, že otázka již byla objasněna, je existence ustálené judikatury. Na druhou stranu lze prohlásit otázku za objasněnou i na základě jediného rozhodnutí. V tomto případě však musí být položená otázka naprosto identická s již řešenou předběžnou otázkou.⁵⁰

Další výjimka z povinnosti nastává, když předběžná otázka není pro daný případ relevantní. To znamená, že otázka evidentně nesouvisí s daným případem. Na druhou stranu může odpověď natolik zřejmá, že o ní nelze rozumově pochybovat. Proto Soudní stanovil, že „otázka není relevantní v okamžiku, kdy odpověď na tuto otázku, ať již by byla jakákoliv, nemůže nikterak ovlivnit výsledek daného případu.“⁵¹ To znamená, že tato výjimka spočívá v tom, že povinnost podat předběžnou otázku vlastně ani nevznikne, protože pokud není otázka pro daný případ relevantní, případ sám nespadá pod 3. odst. čl. 234 Smlouvy o EU.⁵²

3.5.3. Porušení povinnosti podat předběžnou otázku

V praxi je povinnost podat předběžnou otázku těžce vymahatelná. Domnívám se, že je to způsobeno zejména dvěma faktory. Účastníci nemají přímý přístup k Soudnímu dvoru, a proto je velmi těžké umožnit jim právní vymáhání předběžné otázky. Druhý problém nastává v okamžiku, kdy povinnost poruší soud posledního stupně, protože jeho rozhodnutí bývá nenapadnutelné a není se ke komu dále odvolat. Předpisy, které upravují procesní postup, neobsahují vlastní sankce pro každé jednotlivé

⁵⁰ BOBEK, M., KOMÁREK, J., PASSER, J.M., GILLIS M.: *Předběžná otázka v komunitárním právu*. Právní rozhledy, Praha: C.H. Beck, 2006, č. 16, s. 602.

⁵¹ BOBEK, M., KOMÁREK, J., PASSER, J.M., GILLIS M.: *Předběžná otázka v komunitárním právu*. Praha: Linde Praha, a. s., 2005. str. 223.

⁵² BOBEK, M., KOMÁREK, J., PASSER, J.M., GILLIS M.: *Předběžná otázka v komunitárním právu*. Praha: Linde Praha, a. s., 2005.

porušení. Obecným důsledkem porušení povinnosti podat předběžnou otázku je vadnost následného rozhodnutí v dané věci a jeho možné konečné zrušení.⁵³

Jak bylo již zmíněno, charakter spolupráce mezi soudy nabývá v případě soudů posledního stupně odlišný rozměr. V případě řízení o předběžné otázce je jim předepsán určitý procesní postup, který musí dodržovat, a samozřejmě uloženy určité sankce případě nedodržení tohoto postupu. Pokud soud posledního stupně nezahájí řízení o předběžné otázce, je samotné řízení soudem stíženo vadou. Napadnout rozhodnutí soudu posledního stupně pro nerespektování povinnosti předložit předběžnou otázku je možné pouze tam, kde existuje orgán s pravomocí zrušit rozhodnutí soudu posledního stupně. Tento orgán představuje ústavní soud a ústavní stížnost, kterou lze napadat rozhodnutí obecných soudů. Rozhodnutí může být posléze zrušeno ústavní stížností nebo může jednotlivec řešit pochybení soudu posledního stupně následnou žalobou o náhradu škody. Tato možnost však neexistuje ve všech členských státech. Aby byla účinná právní ochrana poskytnuta všem, musel by Soudní dvůr uznat řízení o předběžné otázce za součást práva na spravedlivý proces. Tím by byla tato povinnost soudům posledního stupně stanovena již komunitárním právem. Soudní dvůr se k dané problematice jasně vyjádřil ve věci CILFIT⁵⁴, kde říká: „Nepředstavuje způsob právní ochrany dostupný stranám hlavního řízení před národním soudem.“⁵⁵ V případě, že ve vnitrostátním právu neexistuje orgán s pravomocí zrušit rozhodnutí soudu posledního stupně, je jednotlivec jasně zbaven možnosti dovolat se svých práv. I Komise, od které by se dala čekat podpora ochrany práv jednotlivců, se v této záležitosti staví na stranu Soudního dvora.⁵⁶

⁵³ BOBEK, M., KOMÁREK, J., PASSER, J.M., GILLIS M.: *Předběžná otázka v komunitárním právu*. Praha: Linde Praha, a. s., 2005.

⁵⁴ 283/81 *Srl CILFIT a Lanificio di Gavardo SpA v. Ministry of Health* [1982] ECR 3415.

⁵⁵ 283/81 *Srl CILFIT a Lanificio di Gavardo SpA v. Ministry of Health* [1982] ECR 3415, bod 9.

⁵⁶ BOBEK, M., KOMÁREK, J., PASSER, J.M., GILLIS M.: *Předběžná otázka v komunitárním právu*. Praha: Linde Praha, a. s., 2005.

3.5.3.a) Odpovědnost za škodu způsobenou soudem posledního stupně

Poprvé byl princip odpovědnosti státu za škodu způsobenou jednotlivci uveden v rozhodnutí Soudního dvora ve věci *Francovich*.⁵⁷ Postupně docházelo k rozšiřování principu odpovědnosti na všechny složky a aktivitu státní moci. Soudní dvůr to potvrdil slovy, že: „Princip odpovědnosti členského státu platí v jakémkoliv případě, kdy členský stát poruší komunitární právo, bez ohledu na to, který orgán svým jednáním nebo opomenutím porušení způsobil. Navíc, s ohledem na požadavek, aby bylo komunitární právo aplikováno jednotně, povinnost nahradit škodu způsobenou jednotlivci jeho porušením nemůže záviset na vnitrostátních normách o dělbě moci mezi ústavní orgány.“⁵⁸ Soud, který není soudem posledního stupně, se nemusí při svém rozhodování zabývat otázkami odpovědnosti za škodu nebo ústavní stížností proti porušení povinnosti zahájit řízení o předběžné otázce.⁵⁹

Prvním případem, kdy se jednalo o škodu způsobenou jednotlivci soudním orgánem, byl případ *Kober*.⁶⁰ Zde Soudní dvůr potvrdil, že členské státy jsou odpovědné za činnost svých soudů a zároveň vymezil podmínky této odpovědnosti. Důležité je, aby existovala příčinná souvislost mezi porušením práva a vzniklou škodou, porušení práva bylo dostatečně závažné a porušené ustanovení musí dávat práva jednotlivcům. Všechny tyto tři podmínky musí být splněny najednou. Řízení o předběžné otázce hraje při posuzování odpovědnosti členského státu velkou roli. Je totiž jedním z faktorů ovlivňujících podmínku odpovědnosti – dostatečně závažného porušení komunitárního práva. Znamená to, že kromě úmyslnosti a omluvitelnosti

⁵⁷ C-6 & 9/90 *Andrea Francovich and Danila Bonifaci a další v. Itálie* [1991] ECR I-5357.

⁵⁸ Spojené věci C-46/93 a C-48/93 *Brasserie du Pecheur SA v. Bundesrepublik Deutschland a The Queen v. Secretary of State for Transport ex parte Factortame (III)* [1996] ECR I-5063 bod 32-34.

⁵⁹ BOBEK, M.: *Předložit či nepředložit? Faktory ovlivňující českého soudce zda (ne)zahájit řízení o předběžné otázce*. Právní rozhledy, Praha: C.H. Beck, 2005, č. 4, s. 124-131.

⁶⁰ C-224/01 *Kobler v. Rakousko* [2003] ECR I-10239.

porušení, se bude přihlížet také k tomu, zda soud posledního stupně (ne)respektoval svoji povinnost položit předběžnou otázku.⁶¹

3.5.3.b) Odpovědnost za škodu v České republice

V České republice je odpovědnost za škodu způsobenou soudní mocí upravena zákonem č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci nezákonným rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem. Znamená to, že v České republice může škoda způsobená porušením komunitárního práva vzniknout na základě nezákonného rozhodnutí nebo nesprávného úředního postupu.⁶²

Za nezákonné rozhodnutí lze označit pouze takové rozhodnutí, které bylo příslušným orgánem zrušeno nebo změněno pro nezákonnost. Právo na náhradu škodu mají všichni účastníci řízení, ze kterého vzešla škoda. Za účastníka řízení je považována i osoba, se kterou nebylo jednáno jako s účastníkem řízení, i když s ní tak jednáno být mělo. Rozhodnutí soudu posledního stupně může být shledáno za nezákonné v rámci přezkumu u obecných soudů pouze pomocí mimořádných opravných prostředků. Jinou možností je ústavní stížnost dotčeného účastníka před Ústavním soudem. Zruší-li Ústavní soud rozhodnutí obecného soudu, je věc vrácena obecnému soudu k novému projednání. Náhrada škody může být tedy přiznána, pouze, je-li původní rozhodnutí prohlášeno za nezákonné. Tento požadavek je v rozporu s ochranou komunitárních práv jednotlivce, protože v případě náhrady škody vzniklé porušením komunitárního práva není vyžadováno zrušení předchozího rozhodnutí. Dle české procesní úpravy odpovědnost státu za nezákonné rozhodnutí nevznikne ani v případě, kdy nezákonnost

⁶¹ BOBEK, M., KOMÁREK, J., PASSER, J.M.: *Vyhnutí z rajské zahrady neodpovědnosti aneb národní soudy a porušení komunitárního práva*. Soudce, Praha: LexisNexis, s.r.o., 2004, č. 9, s. 66-90.

⁶² BOBEK, M., KOMÁREK, J., PASSER, J.M.: *Vyhnutí z rajské zahrady neodpovědnosti aneb národní soudy a porušení komunitárního práva*. Soudce, Praha: LexisNexis, s.r.o., 2004, č. 9, s. 66-90.

rozhodnutí vyplyne z pozdější judikatury Soudního dvora. Náhrada škody na základě nezákonného rozhodnutí se tak v praxi stává velmi nesnadnou, téměř nemožnou.⁶³

Za nesprávný úřední postup lze označit činnost i nečinnost příslušných orgánů (např. povinnost vydat úřední rozhodnutí v zákonné lhůtě). Tato definice umožňuje částečně použít českou procesní úpravu odpovědnosti státu za škodu vzniklou nesprávným úředním postupem na porušení povinnosti podat předběžnou otázku dle třetího pododstavce článku 234 Smlouvy o založení ES. To znamená, že nesprávný úřední postup lze postihnout při aplikaci komunitárního práva, kdy může dojít k porušení komunitárních práv jednotlivce.⁶⁴

3.5.3.c) Žaloba Komise

Nerespektování povinnosti zahájit řízení o předběžné otázce dle článku 234 je závažným porušením Smlouvy o založení ES. Článek 226 Smlouvy o založení ES umožňuje Komisi zahájit řízení, má-li za to, že došlo k porušení Smlouvy. Samotné řízení o porušení Smlouvy dle článku 226 se skládá ze dvou fází. První je správní řízení, které Komise zahájí formálním dopisem členského státu. Zde vysvětluje důvody, které ji vedly k domněnce, že stát Smlouvu porušuje. Zároveň je stanovena lhůta na odpověď. Pokud členský stát na dopis neodpoví, nebo Komisi jeho odpověď neuspokojí, je zahájena druhá část správního řízení. V té Komise může zaslat členskému státu odůvodněné stanovisko, které obsahuje lhůtu pro nápravu. Jestliže k ní nedojde, může Komise žalovat členský stát před Soudním dvorem. První takovým případem je Komise v. Itálie.^{65 66}

⁶³ STEHLÍK, V.: *Řízení o předběžné otázce v komunitárním právu*, 1.vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006.

⁶⁴ BOBEK, M.: *Porušení povinnosti zahájit řízení o předběžné otázce podle článku 234 (3) SES*. 1.vyd. Praha: C.H. Beck, 2004.

⁶⁵ C-129/00 *Komise v. Itálie* [2003] 9.12. 2003, dosud nepublikován

⁶⁶ KOMÁREK, J.: *Předběžná otázka v praxi*. EMP Jurisprudence, Praha: C.H. Beck, 2005, č. 5, s. 12-19.

3.6. Řízení o předběžné otázce

3.6.1. Účastníci řízení a jejich zastoupení

Účastníci řízení o předběžné otázce před Soudním dvorem se neshodují s účastníky řízení před národním soudem, ze kterého předběžná otázka vzešla. Pouze soud členského státu je oprávněný k zahájení řízení o předběžné otázce. Řízení před Soudním dvorem se dále nijak neúčastní, a kromě nutné spolupráce se Soudním dvorem pouze čeká na výsledek celého řízení. Účastníci hlavního řízení před národním soudem mají právo zúčastnit se i řízení před Soudním dvorem, ale jejich účast není povinná. Mohou zde vystupovat osobně, jestliže jsou k tomu oprávněni před národním soudem. Přestože Soudní dvůr ve věci *Hessische Knappschaft*⁶⁷ stanovil, že jsou přizváni pouze ke slyšení v průběhu řízení, zabývá se v rozsudku jejich argumenty.⁶⁸

Kromě účastníků hlavního řízení před národním soudem se mohou řízení o předběžné otázce před Soudním dvorem zúčastnit i členské státy nebo instituce, kterým se dle článku 23 Statutu doručuje rozhodnutí vnitrostátního soudu podat předběžnou otázku. Tyto instituce nebo státy si dle článku 69 Jednacího řádu hradí veškeré své náklady na řízení samy. Článek 40 Statutu umožňuje i dalším osobám vstupovat do řízení o předběžné otázce, prokáží-li zájem na rozhodnutí sporu. Povinností všech osob vystupujících před Soudním dvorem je respektovat jeho důstojnost a nezneužívat svých práv k jiným účelům. V případě porušení těchto povinností mohou být z jednání okamžitě vyloučeni.⁶⁹

Zásada povinného zastoupení účastníků je stanovena článkem 19 Statutu. S výjimkou členských států a států, které jsou stranami dohody o Evropském

⁶⁷ 44/65 *Hessische Knappschaft* [1965] ECR 965.

⁶⁸ NEJVYŠŠÍ SOUD ČESKÉ REPUBLIKY: *Posouzení platnosti právního úkonu jako předběžná otázka a důsledky tohoto posouzení pro účastníky právního úkonu*. Soudní rozhledy, Praha: C.H. Beck, 2006, č. 9, s. 332-337.

⁶⁹ STEHLÍK, V.: *Řízení o předběžné otázce v komunitárním právu*, 1.vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006.

hospodářském prostoru, orgánů Společenství, které zastupují jejich zmocněnci, se musejí ostatní účastníci řízení nechat zastupovat advokátem oprávněným k výkonu advokacie před soudy některého členského státu nebo státu, který je stranou dohody o Evropském hospodářském prostoru. Stejné postavení jako advokáti mají i vysokoškolští učitelé, kteří jsou státními příslušníky členských států, jejichž právní řád jim přiznává právo vystupovat před soudy. V souladu s čl. 38 odst. 3 Jednacího řádu je advokát povinen v době podání žaloby předložit průkaz potvrzující, že je oprávněn působit jako právní zástupce před soudem některého členského státu nebo státu, který je stranou dohody o EHP. Lze předložit i kopii profesního průkazu totožnosti advokáta vydaného dle vzoru Rady advokátních komor Evropské Unie CCBE.⁷⁰

Povinné zastoupení advokátem se nevztahuje na řízení k žádosti o poskytnutí bezplatné právní pomoci a za určitých podmínek, na věci projednávané v řízení o předběžné otázce. V případě řízení o předběžné otázce je pravidlo dle článku 104 odstavec 2 Jednacího řádu poněkud upraveno. Podle něj jakákoli osoba, která je oprávněná zastupovat některého účastníka řízení nebo je oprávněna mu poskytnout pomoc v hlavním řízení před vnitrostátním soudem, může jednat stejně i před Soudním dvorem. To znamená, že povinnost právního zastoupení se odvíjí od procesní úpravy členských států.⁷¹

V České republice se povinnost právního zastoupení odvíjí od instance soudu, který předběžnou otázku předloží. Tato povinnost je v civilním řízení upravena např. § 241 o.s.ř., v trestním řízení § 36 a § 36a tr.ř. a v rámci správního soudnictví § 105 odst. 2 s.ř.s. V praxi to znamená, že položí-li například předběžnou otázku okresní nebo krajský soud v rámci civilního řízení, povinnost právního zastoupení mu nevzniká. Položí-li však předběžnou otázku v rámci stejného řízení Nejvyšší soud (jako soud odvolací), musí být účastníci řízení před Soudním dvorem právně zastoupeni. Je zřejmé, že v souladu s tímto principem, nebude ve většině předběžných otázek položených

⁷⁰ GRYGAR, J., GRYGAR, E.: *Česká procesní úprava ve vztahu k řízení o předběžné otázce před Soudním dvorem Evropských společenství*. Právní rozhledy, Praha: C.H. Beck, 2005, č. 8, s. 276-283.

⁷¹ BOBEK, M., KOMÁREK, J., PASSER, J.M., GILLIS M.: *Předběžná otázka v komunitárním právu*. Praha: Linde Praha, a. s., 2005.

českými soudy povinnost zastoupení. Problematika projednávaná před Soudním dvorem je velice obtížná, proto je nutné právní zastoupení doporučit i v případě, kdy není povinné.⁷²

3.6.2. Jazykový režim a počítání procesních lhůt

Je důležité jasně rozlišit mezi jednacím jazykem Soudního dvora a vnitřním pracovním jazykem Soudního dvora. Jednacím jazykem v řízení jsou všechny úřední jazyky členských států. Příslušná ustanovení článku 29 Jednacího řádu jsou velmi podrobná, pokud jde o výběr jazyka pro dané řízení. Dle tohoto ustanovení je v řízení o předběžné otázce jednacím jazykem vždy jazyk vnitrostátního soudu, který dal podnět k zahájení řízení před Soudním dvorem. Vnitřní pracovní jazyk je jazyk užívaný členy Soudního dvora i jeho personálem pro potřeby vnitřní komunikace a společné práce. Tímto jazykem je v současné době francouzština a konají se v něm veškeré porady soudců. Důsledkem toho je, že úkony v řízení, činěné v jazyce jiném, než francouzském, jsou službami Soudního dvora překládány do francouzštiny pro potřebu vnitřní práce Soudního dvora.⁷³

Jak bylo již řečeno, v případě řízení o předběžné otázce je jednacím jazykem vždy jazyk vnitrostátního soudu, který otázku předložil. Písemná vyjádření účastníků řízení před národním soudem a veškeré přílohy musí být předloženy v jednacím jazyce. Na návrh jednoho z těchto účastníků může Soudní dvůr povolit, aby ústní část řízení probíhala v jiném jednacím jazyce. Vyjádření a odpovědi stran jsou vždy simultánně překládány do jazyku soudců, kteří v daném případě rozhodují. Zde velmi záleží na schopnostech tlumočnicka, neboť jeho podání ovlivňuje celkové porozumění soudu danému případu. Z těchto důvodů tlumočníci vítají, když jsou jim vyjádření doručena alespoň jeden den předem.⁷⁴

⁷² BOBEK, M.: *Porušení povinnosti zahájit řízení o předběžné otázce podle článku 234 (3) SES*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2004.

⁷³ BOBEK, M., KOMÁREK, J.: *Jak by měla vypadat předběžná otázka do Lucemburku?* Právní rozhledy, Praha: C.H. Beck, 2006, č. 1, s. 42-46.

⁷⁴ KOMÁREK, J.: *Předběžná otázka v praxi*. EMP Jurisprudence, Praha: C.H. Beck, 2005, č. 5, s. 12-19.

Podrobnou úpravu počítání a běhu lhůt upravují články 80-82 Jednacího řádu. Dle článku 23 Statutu musí být písemná vyjádření Soudnímu dvoru předložena do dvou měsíců od jejich oznámení vedoucím soudní kanceláře. Tato dvouměsíční lhůta začíná běžet dnem doručení. Den, kdy došlo k převzetí, se dle článku 80 odst. 1 písm. a Jednacího řádu, do této lhůty nezapočítává. K této lhůtě poskytuje Jednací řád navíc ještě desetidenní lhůtu, které je poskytnuta z důvodu vzdálenosti od Soudního dvora. Lhůta pro předložení vyjádření tedy vyprší až po připočtení deseti dnů. Lhůty končí v sobotu nebo neděli, vyprší následující pracovní den. Dle článku 45 Statutu lze lhůty ve výjimečných případech prodloužit. Výjimečný případ může nastat, pokud účastník prokáže působení vyšší moci nebo náhody a za těchto okolností by nešlo úkon učinit. Lhůty, které byly stanoveny přímo Statutem nebo jednacím řádem, však prodloužit nelze. Pouze dokumenty mohou být se souhlasem ostatních stran předloženy dostatečně, ne však samotné vyjádření.⁷⁵

3.7. Průběh řízení o předběžné otázce

Jestliže se vnitrostátní soudce rozhodne předložit předběžnou otázku, jeho usnesení je oznámeno Komisi, členským státům a vedoucím soudních kanceláří hlavních stran sporu. Pokud je tato předběžná otázka položena dle článku 234 Smlouvy o založení ES, oznamuje se rozhodnutí i Kontrolnímu úřadu Evropského sdružení volného obchodu a členským státům Evropského hospodářského prostoru. Týká-li se předběžná otázka výkladu nebo platnosti aktu přijatého Evropským parlamentem, Evropskou centrální bankou nebo Radou, oznamuje se usnesení národního soudu o položení předběžné otázky také jim.⁷⁶

⁷⁵ BOBEK, M., KOMÁREK, J.: *Koho vážou rozhodnutí ESD o předběžných otázkách*. Právní rozhledy, Praha: C.H. Beck, 2004, č. 19, s. 697

⁷⁶ BOBEK, M., KOMÁREK, J., PASSER, J.M., GILLIS M.: *Předběžná otázka v komunitárním právu*. Praha: Linde Praha, a. s., 2005.

Jakmile je rozhodnutí národního soudu o položení předběžné otázky doručeno Soudnímu dvoru, je vedoucím soudní kanceláře zapsáno datum jeho registrace a přiděleno jednacím číslo. Po registraci je věc zapsána v rejstříku spolu s textem předložených otázek a s označením předkládajícího soudu. V Úředním věstníku se poté oznamuje datum tohoto zápisu do rejstříku. Pokud je před jednacím číslem písmeno T, znamená to, že řízení bude projednávat Soud I. Instance. Písmeno C znamená, že řízení proběhne před Soudním dvorem. Čísla jsou přidělována chronologicky a za nimi vždy následuje rok, kdy byl případ registrován. Toto označení je pouze základní, za číslice se přidávají další písmena podle druhu řízení.⁷⁷

Jakmile je případ registrován, předseda Soudního dvora ho dle článku 9 Jednacího řádu přidělí jednomu ze senátů, a z něj jmenuje soudce zpravodaje. Dále dle článku 10 Jednacího řádu určí první generální advokát generálního advokáta, který předloží Soudnímu dvoru své stanovisko k tomuto případu. Rozhodnutí národního soudu o předložení předběžné otázky je dále podrobena kontrole právní přípustnosti. Tu provádí oddělení Výzkumu a dokumentace. Zároveň tomuto rozhodnutí přidělí klíčová slova, která jsou pak uvedena v záhlaví rozsudku a podle kterých lze rozsudek později vyhledat v elektronických databázích.⁷⁸

3.7.1. Písemná část

Poté, co kancelář Soudního dvora oznámí rozhodnutí o postoupení předběžné otázky, mohou účastníci řízení před vnitrostátním soudem, členské státy, Komise a pokud to připadá v úvahu, rovněž Rada nebo Rada a Evropský Parlament a Evropská centrální banka, stejně jako ostatní státy, které jsou stranami dohody o EHP a Kontrolní úřad Evropského sdružení volného obchodu předložit ve lhůtě dvou měsíců (navýšené o

⁷⁷ STEHLÍK, V.: *Řízení o předběžné otázce v komunitárním právu*, 1.vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006.

⁷⁸ BOBEK, M., KOMÁREK, J.: *Jak by měla vypadat předběžná otázka do Lucemburku?* Právní rozhledy, Praha: C.H. Beck, 2006, č. 1, s. 42-46.

lhůtu 10 dnů s ohledem na vzdálenost) spis označovaný jako písemné vyjádření. Pokud tak neučiní, mohou se přesto zúčastnit následující ústní části řízení.⁷⁹

Článek 24 Statutu obsahuje základní právní úpravu písemné části řízení. Účelem písemného vyjádření je nabídnout odpovědi, které by měl Soudní dvůr na položené otázky přinést. Proto je důležité v úplnosti vylíčit argumenty, které navrhované odpovědi podpoří. Dále je nutné seznámit Soudní dvůr se skutkovými okolnostmi hlavní věci a s příslušnými ustanoveními vnitrostátního práva. Dle článku 37 Jednacího řádu může písemné vyjádření obsahovat přílohy. Ty musí být uvedeny na seznamu příloh s jejich stručným popisem a odkazem na stranu a odstavec, ve kterém se text o příloze zmiňuje. Předkládají se společně s písemným vyjádřením. Je logické, že musí mít souvislost se samotným vyjádřením a být nezbytné k dokreslení obsahu či provedení důkazu. Mohou to být jak právní předpisy, tak audio či video nahrávky. Lze tedy říci, že písemné vyjádření by mělo obsahovat shrnutí skutkových okolností předcházejícího řízení, příslušná ustanovení vnitrostátního práva, právní argumentaci včetně odkazů na judikaturu Soudního dvora a odpovědi na předpokládané argumenty protistran a Komise, návrhy odpovědí Soudního dvora na otázky položené vnitrostátním soudem a podpis předkládajícího. Formulace by měla být stručná a zároveň úplná. Nikdo ze zúčastněných nemá možnost písemně odpovědět na písemná vyjádření předložená ostatními. Veškeré odpovědi na tato písemná vyjádření musí být předneseny ústně během jednání. Proto jsou písemná vyjádření sdělena všem zúčastněným, jakmile je písemná část řízení skončena a provedeny potřebné překlady. Předložení písemného vyjádření bych rozhodně považovala za vhodné, protože délka slovního projevu během ústního jednání je přísně omezena.⁸⁰

Přesné pokyny k formální úpravě písemného vyjádření účastníků nebyly nikdy stanoveny, proto se analogicky používá úprava jako u přímých žalob či opravných

⁷⁹ BOBEK, M.: *Porušení povinnosti zahájit řízení o předběžné otázce podle článku 234 (3) SES*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2004.

⁸⁰ EGGER, A.: *Fungování a praxe řízení o předběžné otázce u Evropského soudního dvora ve světle posledního vývoje*. EMP, Praha: C.H. Beck, 2003, č. 6.

prostředků. Musí být tedy předložena ve formě umožňující následné elektronické zpracování. V praxi to znamená, že text může být napsán pouze na jedné straně papíru, který musí být bílý a nelinkovaný. Jednotlivé papíry nesmí být sešity nebo slepeny dohromady. Stanovena je i velikost písma – pro text minimálně velikost 12, pro poznámky pod čarou 10 a řádkování 1,5. Dán je celkový vzhled stránky, která musí mít okraje 2,5 cm ze všech stran. Všechny stránky písemného vyjádření (včetně příloh) se samozřejmě číslovají, a to v pravém horním rohu. Na titulní straně by mělo být uveden samozřejmě adresát, označen podávající účastník včetně kontaktních údajů, uvedeny strany hlavního řízení a číslo věci. Text písemného vyjádření je členěn do číslovaných odstavců. Právní argumenty musí být doplněny odkazy na judikaturu Soudního dvora. Důležité je též vysvětlení použitých zkratk. Uzavírají ho odpovědi na předběžné otázky, které navrhuje sám účastník a podpis toho, kdo jej předkládá.⁸¹

3.7.2. Ústní část

Ústní část řízení je zahájena na žádost některého z účastníků řízení uvedeného v článku 23 Statutu. Žádost o zahájení ústní části řízení je možno podat do 3 týdnů od doručení písemných stanovisek účastníkům řízení. Tato lhůta může být předsedou Soudního dvora prodloužena. Po ukončení písemné části řízení a překladů přednese soudce zpravodaj předběžnou zprávu na všeobecné schůzi, které se účastní všichni členové Soudního dvora. Ve většině případů Soudní dvůr rozhodne na základě stanoviska generálního advokáta o zahájení ústní části řízení. Přesný den konání stanoví předseda Soudního dvora. Poté jsou účastníci několik týdnů předem vyrozuměni o termínu konání ústního jednání.⁸²

Během jednání se účastníci mohou vyjádřit k argumentům protistran, rozvinout své vlastní argumenty a měly by být zodpovězeny otázky Soudního dvora. Ústní část řízení vylučuje jakékoli opakování toho, co již bylo uvedeno v písemné části řízení.

⁸¹ KOMÁREK, J.: *Předběžná otázka v praxi*. EMP, Praha: C.H. Beck, 2005, č. 5, s. 12-19.

⁸² GRYGAR, J., GRYGAR, E.: *Česká procesní úprava ve vztahu k řízení o předběžné otázce před Soudním dvorem Evropských společenství*. Právní rozhledy, Praha: C.H. Beck, 2005, č. 8, s. 276-283.

Účastníci jednání, kteří zastávají podobná stanoviska, se musí v co největší možné míře vyhýbat opakování stanovisek, která již byla během téhož jednání rozvíjena. V některých případech Soudní dvůr žádá, aby se poradci, kteří obhajují v podstatě stejné argumenty, nebo kteří obhajují vícekrát stejné argumenty v průběhu stejného jednání, dohodli na společném postupu při přednesu řeči. Bylo by dobré, aby sami poradci dali podnět k této dohodě o společném postupu, a tím se zkrátila délka ústní části řízení. Účast na ústním jednání není povinná, ale je to poslední možnost, jak ovlivnit výsledek celého řízení.⁸³

Kromě oznámení o termínu konání ústního jednání je účastníkům doručen Průvodce pro poradce Soudního dvora a upozornění na to, že maximální povolená délka vystoupení před Soudním dvorem je 30 minut. Ta se automaticky zkracuje na polovinu, rozhoduje-li soud v tříčlenném senátu. Do tohoto časového limitu se nezapočítává čas potřebný k zodpovězení otázek položených soudem. Tuto lhůtu lze na základě žádosti prodloužit, ale tato žádost musí být doručena minimálně 15 dní předem. Vyjádření k žádosti obdrží maximálně týden před ústním jednáním. Dle článku 31 Statutu je ústní jednání veřejné, ale veřejnost může být ze závažných důvodů vyloučena. V tomto případě se dle článku 56 odstavec 2 Jednacího řádu obsah ústní části řízení nezveřejňuje. Ještě před zahájením jednání se koná krátká schůzka se soudci, kdy mají příležitost seznámit se s účastníky, požádat je, aby se soustředili na určité body a dodrželi časový limit. Schůzka se koná ve francouzštině bez účasti tlumočnicků, proto je nutná znalost francouzského jazyka.⁸⁴

V souladu s článkem 20 Statutu je řízení formálně zahájeno přednesením zprávy k jednání. Tato zpráva se nečte, protože byla doručena účastníkům a pro veřejnost je volně přístupná před jednací síní. Proto je jednání zahájeno vystoupením žalobce v hlavním řízení, poté následuje vystoupení obhájce v hlavním líčení. Pokud je členský

⁸³ STEHLÍK, V.: *Řízení o předběžné otázce v komunitárním právu*, 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006.

⁸⁴ BOBEK, M., KOMÁREK, J., PASSER, J.M., GILLIS M.: *Předběžná otázka v komunitárním právu*. Praha: Linde Praha, a. s., 2005.

stát stranou v hlavním líčení, vystoupí jako první. Jinak jejich vystoupení následuje až po vystoupení stran v hlavním líčení. Na závěr vystupují komunitární instituce. Pak přichází na řadu otázky soudce, který je však může pokládat i v průběhu vystoupení účastníků. Dále mají účastníci řízení určitý prostor, aby mohli reagovat na argumenty protistrany. Jednání je ukončeno oznámením generálního advokáta, který oznámí datum, kdy předloží své stanovisko k dané věci. Nakonec je jednání dle článku 59 odstavec 2 Jednacího řádu prohlášeno předsedou za skončené. Stanovisko soudu je pak čteno při jiném jednání. Písemný záznam z jednání je interní dokument a může být vyhotoven pouze na žádost některého ze zúčastněných soudců. Protokol z jednání je dle článku 62 Jednacího řádu veřejnou listinou a účastníci do ní mohou nahlížet a pořizovat si opisy. Vyhotovuje ji vedoucí soudní kanceláře a obsahuje pouze záznam toho, kdo byl na jednání přítomen, a zda při něm došlo k významným procesním úkonům. Soudní dvůr nezačne jednat o věci ihned po skončení ústní části řízení, ale vyjádří se až poté, co generální advokát přeloží Soudnímu dvoru své stanovisko.⁸⁵

V některých případech se může ústní část řízení i opakovat. Může k tomu dojít po slyšení generálního advokáta z vlastní iniciativy Soudního dvora nebo na návrh generálního advokáta či zúčastněných stran. Dochází k tomu v případě, že soud nemá dostatečné informace, aby mohl rozhodnout nebo by musel rozhodnout na základě neprodiskutovaných argumentů. To umožňuje reagovat účastníkům řízení na stanovisko generálního advokáta. K opakování ústní části řízení došlo například ve věci *Chemical Farmaceutovi SpA*⁸⁶. Naopak ve například ve věci *Wouters*⁸⁷ Soudní dvůr zamítl opakování ústní části řízení, protože k rozhodnutí dospěl na základě argumentů diskutovaných v předchozím ústním jednání. Soudní dvůr to odůvodňuje především zdržením, které by s tím bylo nevyhnutelně nevyhnutelně spojené.⁸⁸

⁸⁵ EGGER, A.: *Fungování a praxe řízení o předběžné otázce u Evropského soudního dvora ve světle posledního vývoje*. EMP, Praha: C.H. Beck, 2003, č. 6.

⁸⁶ 140/ 79 *Chemical Farmaceutovi SpA v. DAF SpA* [1981] ECR 1, bod 8.

⁸⁷ C-309/99 *Wouters a ostatní v. Algemene Raad van de Nederlandse Orde van Advocaten* [2002] ECR I-1577, bod 40-43.

⁸⁸ BOBEK, M.: *Porušení povinnosti zahájit řízení o předběžné otázce podle článku 234 (3) SES*. 1.vyd. Praha: C.H. Beck, 2004.

3.8. Rozhodování o předběžné otázce

Soudní dvůr ve svém rozhodování volí mezi rozsudkem a usnesením. Konečný rozsudek nebo usnesení je stanoveno na poradě Soudního dvora, která je tajná a neveřejná. V souladu s ustanovením článku 27 odst. 2 Jednacího řádu se této poradě účastní pouze ti soudci, kteří byli přítomni na ústním jednání a nikdo jiný. Neúčastní se jí ani generální advokáti nebo asistenti soudců. S programem porady je soudce seznámen asi týden dopředu. Ta začne až poté, kdy má soud k dispozici stanovisko generálního advokáta k dané věci. Toto stanovisko je pro soudce pouze výchozím bodem, i když velmi často je stanovisko generálního advokáta Soudním dvorem následováno.⁸⁹

Poté, co je soudu známo stanovisko generálního advokáta, přichází na řadu role soudce zpravodaje v rozhodovací fázi. Soudce zpravodaj nechá mezi soudci kolovat návrh rozsudku, anebo může navrhnout, že je před jeho sestavením ještě nutné celou záležitost prodiskutovat na společné poradě a zároveň označí body, kterých se to týká. Pokud soudce zpravodaj nechá kolovat návrh rozsudku a některý ze soudců má velmi odlišný názor, může sepsat nesouhlasné stanovisko nebo třeba jen návrh na formulační změnu a věc bude prodiskutována na poradě. K těmto dokumentům, které putují mezi soudci, mají přístup i asistenti soudců. Jinak je obsah těchto dokumentů držen v tajnosti. V případě velmi odlišných názorů může předseda Soudního dvora nebo předseda senátu zařadit případ do diskuze, i když s tím soudce zpravodaj původně nepočítal.⁹⁰

Poradu formálně zahajuje předseda Soudního dvora nebo předseda senátu. Ten vyzve soudce zpravodaje, aby vyjádřil své stanovisko v případě, případně předložil soudu svůj návrh rozsudku. Poté nastane mezi soudci diskuze, která bývá někdy velmi

⁸⁹ BOBEK, M., KOMÁREK, J.: *Koho vážou rozhodnutí ESD o předběžných otázkách*. Právní rozhledy, Praha: C.H. Beck, 2004, č. 20, s. 752.

⁹⁰ BOBEK, M., KOMÁREK, J.: *Koho vážou rozhodnutí ESD o předběžných otázkách*. Právní rozhledy, Praha: C.H. Beck, 2004, č. 20, s. 752.

bouřlivá. Jestliže se soudci neshodnou na určitém bodu rozhodnutí, nechá o něm předseda hlasovat. Pokud je mezi soudci dosaženo shody nad všemi body rozhodnutí, znovu se návrh rozsudku kontroluje, protože musí odrážet názor celého Soudního dvora či senátu. Poté, co je návrh rozsudku znovu pročten, hlasuje se o něm na závěrečné rozpravě. Dle článku 27 odst. 5 hlasuje první soudce, který vykonává funkci nejkratší dobu, v případě rovnosti rozhoduje věk. Domnívám se, že je to proto, aby mladší kolegové nebyli ovlivněni názorem starších kolegů. V praxi to znamená, že i když konečný rozsudek odráží názor celého Soudního dvora, některý soudce s ním nemusí souhlasit, ale byl přehlasován. Tuto skutečnost přesně vystihl dnes již zesnulý soudce Soudního dvora G.F. Mancini: „Pokud soudce nesouhlasí se svými kolegy, nicméně je přehlasován, nezbude mu než zatnout zuby a podepsat zdánlivě jednotný, kolegiální rozsudek. Pokud je soudcem zpravodajem, jeho úděl je ještě horší, neboť musí sepsat rozsudek navzdory svému nesouhlasu.“⁹¹ Zvláštností této porady je, že si soudci na ní vykájí a oslovují se příjmeními. Podle ustáleného obyčeje si na Soudním dvoře tykají a oslovují se křestními jmény.⁹²

3.8.1. Rozsudek

Rozsudky v řízení o předběžné otázce jsou deklaratorní povahy, to znamená, že pouze konstatují skutečný právní stav. V souladu s ustanovením článku 37 Statutu se rozsudek vyhláší na veřejném zasedání. V praxi to vypadá tak, že jsou rozsudky čteny na počátku ústního jednání jiného případu. Ustanovení článku 64 Jednacího řádu říká, že čtení rozsudku má být učiněno za účasti protistran. Za tímto účelem je program jednání uveřejněn předem na internetu⁹³ nebo jej lze zjistit v kanceláři Soudního dvora. Jedná-li se o důležitý případ, je ještě týž den vydána tiskovým oddělením Soudního

⁹¹ MANCINI, G.F.; *Democracy and Constitutionalism in the European Union*. Oxford/Portland, Oregon: Hart Publish, 2000, str. 167.

⁹² BOBEK, M., KOMÁREK, J.: *Koho vážou rozhodnutí ESD o předběžných otázkách*. Právní rozhledy, Praha: C.H. Beck, 2004, č. 19, s. 697.

⁹³ <http://www.curia.eu.int/fr/actu/calend.htm>

dvora tisková zpráva o rozsudku. Ta je také dostupná na internetu.⁹⁴ Dle článku 64 odst. 2 je rozsudek podepisován soudci zúčastnění na poradě, vedoucí soudní kanceláře a předsedou Soudního dvora. Prvopis rozsudku je uložen v kanceláři a opatřen pečeti. Ověřené kopie rozsudků se posílají účastníkům a předkládajícímu členskému soudu.⁹⁵

Ustanovení článku 63 a článku 64 odst. 2 říká, jaké podstatné náležitosti by měl rozsudek obsahovat. Je to především údaj o tom, že byl rozsudek vydán Soudním dvorem. Dále jsou to jména generálního advokáta, vedoucího soudní kanceláře, předsedy soudu a zúčastněných soudců, zmocněnců advokátů a poradců účastníků řízení. Rozsudek by měl obsahovat i označení stran řízení, údaj o slyšení generálního advokáta, základní údaje o řízení před vnitrostátním soudem a text položené předběžné otázky. Další samozřejmou součástí rozsudku jsou stanoviska obou stran, odůvodnění rozhodnutí a výrok rozsudku. Na závěr přichází již zmiňované podpisy. Dalšími údaji, které rozsudek obsahuje, jsou číslo věci, den zanesení do rejstříku Soudního dvora a den předložení stanoviska generálního advokáta, identifikaci národního soudu.⁹⁶

Článek 42 a 44 Statutu dává možnost vznést námitky proti rozsudku Soudního dvora, dožadovat se jeho interpretace nebo obnovy řízení před Soudním dvorem. Jak Soudní dvůr jasně stanovil ve věci *Wunsche*⁹⁷, ustanovení těchto článků jsou na řízení o předběžné otázce neaplikovatelná. Na účastníky v řízení o předběžné otázce se nepohlíží jako na strany v klasickém soudním sporu. Proto lze použít ustanovení článku 66 Statutu, podle kterého může Soudní dvůr opravit chyby v psaní, v počtech nebo evidentní nesprávnosti ve lhůtě dvou týdnů od vyhlášení rozsudku. Odpor proti rozhodnutí Soudního dvora může podat členský stát, orgány Evropské unie a fyzické nebo právnické osoby, pokud rozhodnutí Soudního dvora poškodilo jejich

⁹⁴ <http://www.curia.eu.int/fr/actu/communiqués/communiqué.htm>

⁹⁵ EGGER, A.: *Fungování a praxe řízení o předběžné otázce u Evropského soudního dvora ve světle posledního vývoje*. EMP, Praha: C.H. Beck, 2003, č. 6.

⁹⁶ ZEMÁNEK, J.: *Předběžné otázky a komunitární odpovědnost ČR u českých soudů*. EMP, Praha: C.H. Beck, 2003, č. 6.

⁹⁷ 69/85 *Wunsche Handelsgesellschaft* [1986] ECR 947, bod 14.

práva a bylo vydáno v řízení, kterého se neúčastnili. Lhůta k podání odporu je stanovena na dva měsíce od zveřejnění předmětného rozsudku v Úředním listě Evropské unie. O odporu rozhoduje Soudní dvůr ve formě rozsudku.⁹⁸

3.8.2 Náklady řízení

V souladu s ustanovením článku 23 Statutu nesou náklady za řízení vždy jeho účastníci, stejně tak, jako členské státy a instituce. Na účastníkovi řízení mohou být požadovány náklady, které musel Soudní dvůr vynaložit, a kterým bylo možné předejít. Tyto náklady může soud požadovat až po slyšení generálního advokáta. Jinak je řízení zcela bezplatné. Zažádá-li účastník řízení o pořízení překladu či opisu, hradí náklady na jejich pořízení sám podle sazebníku uvedeného v článku 16 odst. 5 Jednacího řádu.⁹⁹

V souvislosti se zastupováním účastníka při ústní části řízení může vzniknout nárok na bezplatnou právní pomoc. Ta může být poskytnuta v případě, že o ni účastník zažádá. Žádost by měla obsahovat podklady potvrzující nutnost této pomoci, například potvrzení příslušného orgánu členského státu o finanční tísní. Poté, co tak učiní, předloží soud zpravodaj senátu doporučení, zda je žádost oprávněná. Senát následně posoudí stanovisko protistrany a generálního advokáta a rozhodne. Proti tomuto rozhodnutí neexistují opravné prostředky a nijak se neodůvodňuje. Pokud bylo poskytnutí bezplatné právní pomoci schváleno, může žadatel sám jmenovat svého právního zástupce. Jestliže tak neučiní nebo Soudní dvůr s jeho výběrem nesouhlasí, jmenuje ho sám Soudní dvůr na doporučení členského státu. Pokud se v průběhu řízení změní podmínky pro poskytnutí právní pomoci, může být její poskytování zastaveno. V praxi neexistuje příliš případů poskytnutí bezplatné právní pomoci v řízení o předběžné otázce, ale k jejímu poskytnutí došlo například ve věci *Einberger*.^{100 101}

⁹⁸ DOLEŽIL, T.: *Předběžná otázka a odpovědnost členského státu za porušení komunitárního práva*. Praha: C.H. Beck, 2003, č. 6

⁹⁹ M., KOMÁREK, J.: *Koho vážou rozhodnutí ESD o předběžných otázkách*. Právní rozhledy, Praha: C.H. Beck, 2004, č. 20, s. 752.

¹⁰⁰ 240/81 *Einberger v. Hauptzollamt Freiburg* [1982] ECR 3699.

3.9. Zvláštní druhy řízení

Řízení o předběžné otázce může být zjednodušeno nebo urychleno za pomoci ustanovení čl. 104 odst. 3, čl. 104 odst. 4 a čl. 104a Jednacího řádu Soudního dvora. Tyto zvláštní druhy řízení o předběžné otázce představují různé možnosti odchýlení se od výše uvedeného průběhu řízení o předběžné otázce.¹⁰²

V souladu s čl. 104 odst. 3 Jednacího řádu Soudního dvora může Soudní dvůr ve zjednodušeném řízení rozhodnout usnesením, ve kterém odkáže na dřívější rozsudek nebo na dřívější judikaturu. Aby takto mohl učinit, musí být splněny následující podmínky. Předkládaná otázka se musí shodovat s otázkou, o které již Soudní dvůr rozhodoval, nebo odpověď na takovou otázku musí vyplývat jasně z judikatury Soudního dvora a nebo odpověď na takovou otázku nenechává žádný prostor pro rozumné pochyby. Soudní dvůr musí o tomto postupu vyrozumět předkládající vnitrostátní soud. Účastníci řízení musí mít příležitost podat svá stanoviska k předkládané věci. Po splnění výše uvedených podmínek rozhoduje Soudní dvůr po slyšení generálního advokáta usnesením, které musí být odůvodněno a které odkáže na dřívější rozsudek nebo na dotčenou judikaturu.¹⁰³

Dle čl. 104 odst. 4 Jednacího řádu může Soudní dvůr rozhodnout v řízení o předběžné otázce, aniž by proběhla ústní část řízení. O zrušení ústní části řízení o předběžné otázce rozhoduje Soudní dvůr na návrh soudce zpravodaje. Tento návrh je obsažen v jeho předběžné zprávě. Tuto zprávu vypracovává po předložení písemných stanovisek účastníků, po slyšení generálního advokáta a po vyrozumění účastníků

¹⁰¹ EGGER, A.: *Fungování a praxe řízení o předběžné otázce u Evropského soudního dvora ve světle posledního vývoje*. EMP, Praha: C.H. Beck, 2003, č. 6.

¹⁰² ZEMÁNEK, J.: *Předběžné otázky a komunitární odpovědnost ČR u českých soudů*. EMP, Praha: C.H. Beck, 2003, č. 6.

¹⁰³ STEHLÍK, V.: *Řízení o předběžné otázce v komunitárním právu*, 1.vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006.

řízení, kteří mohou podat svá písemná stanoviska za předpokladu, že žádný z těchto účastníků nepodá žádost, ve které jsou uvedeny důvody ústního slyšení.¹⁰⁴

Zrychlené řízení může být zahájeno na žádost vnitrostátního soudu dle čl. 104a Jednacího řádu. Představuje zcela specifické urychlené řízení, v rámci něhož mohou být projednávány předběžné otázky a při kterém nejsou respektovány některá výše uvedená obecná pravidla řízení o předběžné otázce. Předseda Soudního dvora prostuduje návrh soudce zpravodaje a po slyšení generálního advokáta může výjimečně rozhodnout, že žádost o posouzení předběžné otázky bude projednána v urychleném řízení. V tomto případě určí předseda Soudního dvora okamžitě termín ústního jednání, který je spolu s předkládanou otázkou doručen účastníkům řízení. Účastníci mohou Soudnímu dvoru předložit svá písemná stanoviska v rámci lhůty stanovené předsedou Soudního dvora. Tato lhůta nesmí být kratší než 15 dnů. Předseda může účastníky také vyzvat, aby jejich písemná stanoviska byla omezena pouze na podstatné právní problémy předkládané otázky. Písemná stanoviska stran jsou ostatním účastníkům doručena až před ústním jednáním. O této předběžné otázce rozhoduje Soudní dvůr po slyšení generálního advokáta rozsudkem. V praxi nejsou žádosti o zrychlené řízení podávány vnitrostátními soudy často.¹⁰⁵

Poté, co byl jmenován soudce zpravodaj a generální advokát, může Soudní dvůr kdykoliv rozhodnout o spojení ústní nebo písemné části nebo rozsudku. To může učinit pouze v případě, kdy spolu věci úzce souvisí a mají společný předmět. Spojení věcí znamená, že generální advokát zpracuje společné stanovisko ke všem spojeným případům. Spojeny mohou být i různé případy, které řeší podobné právní otázky, které byly předloženy různými soudy členských států. K nejznámějšímu spojení různých případů došlo v případě *Brasserie du Pêcheur/Factortame (III)*.¹⁰⁶ Ke spojení může dojít

¹⁰⁴ KOMÁREK, J.: *Předběžná otázka v praxi*. EMP, Praha: C.H. Beck, 2005, č. 5, s. 12-19.

¹⁰⁵ EGGER, A.: *Fungování a praxe řízení o předběžné otázce u Evropského soudního dvora ve světle posledního vývoje*. EMP, Praha: C.H. Beck, 2003, č. 6.

¹⁰⁶ Spojené věci C-46/93 a C-48/93 *Brasserie du Pêcheur SA v. Bundesrepublik Deutschland and The Queen v. Secretary of State for Transport ex parte Factortame (III)* [1996] ECR I-1029.

i mezi různými druhy řízení. Předběžná otázka tak může být podána pouze s přímou žalobou. Vzhledem k jejich rozdílnosti nemůže být spojena ústní část řízení a rozsudek je vydán zvlášť. Ke spojení věcí došlo například mezi řízením o předběžné otázce a žalobou na neplatnost.¹⁰⁷ Obdobně může být stejná otázka, které je předmětem v řízení před Soudem prvního stupně, položena vnitrostátním soudem jako předběžná otázka v řízení o předběžné otázce před Soudním dvorem. Kdykoliv později je znovu může vyloučit k samostatnému řízení.¹⁰⁸

3.10. Závaznost rozhodnutí o předběžné otázce

3.10.1. Právní účinky rozhodnutí o předběžné otázce

Pozitivní právo Evropské unie neobsahuje žádné ustanovení ohledně právních účinků rozhodnutí o předběžné otázce a tato otázka ještě nebyla s konečnou platností vyřešena judikaturou nebo odbornou literaturou. Jako vodítko by přitom mohla sloužit formulace rozsudků o předběžné otázce, ve kterých Soudní dvůr „nerozhoduje“ nýbrž „uznává za pravdivou“, čímž je dáno mimo jiné na vědomí, že Soudní dvůr v řízení o předběžné otázce nerozhoduje žádný konkrétní právní spor. O závaznosti rozhodnutí Soudního dvora ve věci předběžných otázek samozřejmě nelze hovořit vůči samotnému Soudnímu dvoru. Soudní dvůr není svými rozhodnutími vázán, i když ve většině případů přijaté principy a pravidla respektuje, což se projevuje mimo jiné i v častých odkazech v rozsudcích na dřívější judikaturu. Proti rozhodnutí Soudu I. Instance je přípustný opravný prostředek, omezený na právní otázky. Je-li věc vrácena Soudu I. Instance, je tento soud vázán rozhodnutím Soudního dvora. Jinak není judikaturou Soudního dvora striktně vázán, ale ustálenou judikaturu bude zpravidla následovat. S jistotou lze říci, že judikatura Soudního dvora není z hlediska své právní formy

¹⁰⁷ Věci C-74/99 *The Queen v. Secretary of State for Health a další, ex parte Imperial Tobacco Ltd a ostatní* [2000] ECR I-8559 a C-376/98 *Německo v. Parlament a Rada (tabáková reklama)* [2000] ECR I-8419.

¹⁰⁸ STEHLÍK, V.: *Řízení o předběžné otázce v komunitárním právu*, 1.vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006.

pozitivním právem a závaznost rozhodnutí Soudního dvora je tak nikoli formálně právní, nýbrž faktická. Rozsudky Soudního dvora jsou obecně závazné a až na výjimky jsou respektovány členskými soudy. Právně lze však hovořit pouze o závaznosti výroku rozhodnutí. Z faktické závaznosti výroku rozhodnutí o předběžné otázce vyplývá zpravidla i závaznost důvodů rozhodnutí. Na otázku, jaké účinky má rozhodnutí Soudního dvora ve věci předběžné otázky, odpověděl Soudní dvůr v jednom ze svých rozsudků následovně: „K sedmé otázce. Tato otázka směřuje k tomu, jaké účinky má výklad práva Společenství Soudním dvorem pro předkládající soud a zda to, co Soudní dvůr uzná „za právo“ předkládající soud váže stejně jako „právní názor“ Corte di cassazione... Dle čl. 177 „rozhoduje“ Soudní dvůr o výkladu „této Smlouvy“ a „aktů orgánů Společenství“. Z toho vyplývá, že rozsudek v řízení o předběžné otázce rozhoduje o právní otázce a že je předkládající soud ohledně výkladu ustanovení práva Společenství a jednání vázán.“¹⁰⁹ Rozsudek je také závazný pro jakýkoliv jiný vnitrostátní soud, zejména pro odvolací soud a pro ostatní soudy, které se mohou na dalším řízení účastnit.¹¹⁰

Dopad *inter partes* znamená, že rozsudek působí zásadně jen pro strany výchozího řízení a vnitrostátní soud, který předběžnou otázku předložil. Závaznost rozsudku spočívá v tom, že vnitrostátní soud musí probíhající soudní spor rozhodnout v souladu s názorem Soudního dvora, vyjádřeném v rozhodnutí o předběžné otázce. Závaznost rozsudku Soudního dvora však není absolutní a vnitrostátní soud může za jistých okolností rozhodnout i jinak, než jak je rozhodnuto o právu Evropské unie v dotčeném rozsudku a nebo může znovu předložit Soudnímu dvoru novou otázku k posouzení. Vnitrostátní soud se může při konečném rozhodování například rozhodnout dotčené právo Evropské unie neaplikovat z důvodu jeho nepříslušnosti na konkrétní spor nebo z důvodu podstatné změny skutkových okolností.¹¹¹

¹⁰⁹ Rozsudek Soudního dvora ze 3. února 1977 ve věci *Luigi Benedetti proti Munari F.lli s.a.s.*, 52/76, Slg. 1977, s. 163.

¹¹⁰ M., KOMÁREK, J.: *Koho vážou rozhodnutí ESD o předběžných otázkách*. Právní rozhledy, Praha: C.H. Beck, 2004, č. 20, s. 752.

¹¹¹ KOMÁREK, J.: *Předběžná otázka v praxi*. EMP, Praha: C.H. Beck, 2005, č. 5, s. 12-19.

Právní předpisy Evropské unie nijak neřeší otázku závaznosti rozsudků Soudního dvora v jiných soudních řízeních, než v řízeních, v rámci kterých byly vydány. Vzhledem k předmětu řízení, kterým může být rozhodování o výkladu nebo platnosti práva Evropské unie, je nutné odděleně posuzovat i orga omnes účinky rozhodnutí Soudního dvora o předběžné otázce. Účinky orga omnes jsou obecné a znamenají, že rozhodnutí má obecný dopad a nemůže se z povahy věci vztahovat pouze na účastníky výchozího řízení. Soudní dvůr proto dává vnitrostátnímu soudu na vybranou, zda bude akceptovat již přijaté rozhodnutí Soudního dvora o platnosti aktu orgánu Evropské unie a nebo zda předloží Soudnímu dvoru novou předběžnou otázku, na základě které by měl dle názoru předkládajícího soudu dospět Soudní dvůr k opačnému závěru. Taková předběžná otázka, zejména pokud již jednou Soud rozhodl o neplatnosti aktu orgánu Evropské unie, má však velmi malou naději na úspěch.¹¹²

3.10.2. Rozsudky týkající se platnosti a výkladu práva Evropské unie

Rozsudky Soudního dvora o platnosti či neplatnosti aktů orgánů Evropské unie, vydané v řízení o předběžné otázce, nelze považovat za „anulační“ tak, jak je tomu u rozsudků vydaných v řízení na neplatnost aktu dle čl. 230 SES, spíše je lze považovat za obdobný právní instrument sui generis. Závaznost rozsudků není totiž absolutní, což potvrdil Soudní dvůr i ve svém rozhodnutí *International Chemical Corporation*¹¹³, a i když je jejich změna v budoucnosti velmi nepravděpodobná, je vnitrostátní soud oprávněn kdykoliv znovu podat předběžnou otázku týkající se dotčeného aktu.¹¹⁴

Obdobně, jako u rozsudků ohledně platnosti práva Evropské unie lze přistupovat i k rozsudkům ohledně výkladu práva Evropské unie. Rozsudky Soudního dvora

¹¹² BOBEK, M., KOMÁREK, J.: *Koho vážou rozhodnutí ESD o předběžných otázkách*. Právní rozhledy, Praha: C.H. Beck, 2004, č. 19, s. 697.

¹¹³ *66/80 SpA International Chemical Corporation v. Amministrazione delle Finanze dello Stato* [1981] ECR 1191.

¹¹⁴ BOBEK, M., KOMÁREK, J., PASSER, J.M., GILLIS M.: *Předběžná otázka v komunitárním právu*. Praha: Linde Praha, a. s., 2005.

v řízení o předběžné otázce, kterými bylo vyloženo právo Evropské unie, lze použít bez větších problémů v řízeních, ve kterých jsou projednávány obdobné nebo stejné otázky práva Evropské unie. Tato praxe je podporována samotným Soudním dvorem, který již například ve svých dřívějších rozsudcích *Da Costa*,¹¹⁵ odkazoval na pár měsíců před tím vydaný rozsudek *Van Gend & Loos*¹¹⁶. Později došlo k právnímu zakotvení této praxe v Jednácím řádu¹¹⁷. K dalšímu potvrzení obecné závaznosti rozsudků Soudního dvora ohledně výkladu práva Evropské unie došlo ve věci *C.I.L.F.I.T.*¹¹⁸ Závaznost výkladu, který je obsažen v rozhodnutí Soudního dvora o předběžné otázce, vyplývá, na rozdíl od rozhodnutí o platnosti práva Evropské unie, spíše pro soudy rozhodující jako soudy poslední instance, které mají povinnost předkládat předběžnou otázku ohledně výkladu Soudnímu dvoru. Vázanost vnitrostátních soudů, které nejsou povinny předkládat předběžnou otázku Soudnímu dvoru, vyplývá spíše z postavení rozsudku a ekonomických důvodů. Případné vnitrostátní rozhodnutí, které je v rozporu s judikaturou Soudního dvora, může být právě s odkazem na tuto judikaturu napadeno v rámci jeho přezkoumání v odvolacím řízení, popř. může být v rámci jiných řízení namítáno porušení povinnosti předložit Soudnímu dvoru předběžnou otázku za předpokladu, že se jednalo o vnitrostátní soud poslední instance.¹¹⁹

V praxi i odborné teorii představuje velký problém přístup Soudního dvora při stanovení nebo omezení časové působnosti rozsudků. Pravidlem pro časovou působnost rozsudků Soudního dvora o předběžné otázce je, že tyto rozsudky působí zásadně se zpětnou účinností „ex tunc“. Soudní dvůr ale následně dospěl k nutnosti aplikovat v řízení o předběžné otázce analogicky ustanovení čl. 231 odst. 2 SES tak, že rozhodnutí o neplatnosti aktu orgánu Evropské unie má zásadně účinky ex tunc s tím,

¹¹⁵ 28-30/62 *Da Costa en Schaake NV, Jacob Meijer NV, Hoechst-Holland NV v. Nederlandse Belastingadministratie* [1963] ECR 31.

¹¹⁶ 26/62 *NV Algemene Transport- en Expeditie Onderneming van Gend & Loos v. Netherlands Inland Revenue Administration* [1963] ECR 1.

¹¹⁷ Změna Jednacího řádu ze dne 15. května 1991, Úř. věst. 1991, L 176, s. 1.

¹¹⁸ 283/81 *CILFIT Srl a Lanificio di Gavardo SpA proti Ministero della Sanita* [1982], ECR 3415.

¹¹⁹ BOBEK, M.: *Porušení povinnosti zahájit řízení o předběžné otázce podle článku 234 (3) SES*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2004.

že ve výjimečných případech je Soudní dvůr oprávněn tyto účinky pozměnit směrem do budoucnosti od okamžiku *ex tunc*. Omezení časové působnosti rozsudků o předběžné otázce připouští Soudní dvůr pouze ve výjimečných případech, zejména z důvodu právní jistoty. Omezení časové působnosti je možné jak u rozsudků výkladových, tak i u rozsudků týkajících se platnosti. Soudní dvůr časově omezil především rozsudky týkající se zvýhodňujících pravidel. Časově bývají omezovány také rozsudky, se kterými jsou spojeny nečekané a značné finanční náklady a které by při působnosti rozsudku do minulosti znamenaly nepředvídatelný počet procesů, jako např. žádosti o vrácení neprávem nevyplácených částek apod. Tento stav nastal například ve známém případě *Defrenne proti Sabena*.¹²⁰ V některých případech je výjimečné omezení časové působnosti přijímáno pozitivně, když je současně namítáno, že rozhodnutí o předběžné otázce má deklaratorní a ne konstitutivní charakter.¹²¹

S problematikou časových účinků rozsudků Soudního dvora o platnosti a výkladu práva Evropské unie souvisí také problematika účinků těchto rozsudků na vnitrostátní právní akty, které již nabyly právní moci. Soudní dvůr k této problematice zastával neutrální stanovisko, na základě kterého je věcí vnitrostátního soudu a národních předpisů, jakým způsobem bude aplikován rozsudek Soudního dvora. Jasno do této otázky přinesl částečně rozsudek Soudního dvora ve věci *Kühne & Heitz*.¹²² Na základě tohoto rozsudku je vnitrostátní soud povinen na základě zásady vzájemné spolupráce obsažené v čl. 10 Smlouvy o založení ES přezkoumat pravomocné rozhodnutí, pokud to umožňuje vnitrostátní právní řád. Pokud se následně jeví, že je v rozporu s právem Evropské unie, musí být příslušný vnitrostátní akt zrušen.¹²³

¹²⁰ 43/75 *Gabrielle Defrenne v. Société anonyme belge de navigation aérienne Sabena* [1976] ECR 455.

¹²¹ BOBEK, M.: *Odpovědnost členského státu Evropské unie za akty moci soudní; příspěvek Evropského soudního dvora k rozšíření Evropské unie?* Časopis pro právní vědu a praxi, Brno: Masarykova universita, 2003, č. 4, s. 303-318

¹²² C-453/00 *Kühne & Heitz NV v. Produktschap voor Pluimvee en Eieren* [2004] ECR I-837.

¹²³ STEHLÍK, M.: *K účinkům rozhodnutí v řízení o předběžné otázce ratione temporis*. Jurisprudence, Praha: C.H. Beck, 2005, č. 2, s. 11.

3.10.3. Výkon rozhodnutí

Právní úpravu výkonu soudních rozhodnutí obsahuje čl. 244 SES ve spojení s čl. 256 SES. Výkon rozhodnutí Soudního dvora je obecně problematický. Velkou část rozsudků tvoří především zjišťovací rozsudky, které jsou samy o sobě těžko vykonatelné. Problematické je také zajistit výkon rozhodnutí vůči členským státům, proti kterým směřují rozsudky. Kompetence při zajišťování právní ochrany při výkonu rozhodnutí jsou rozděleny mezi Společenství a členské státy. Pro eventuální výkon rozhodnutí Soudního dvora je podstatné, že v právu Evropské unie neexistuje výslovná právní úprava výkonu právních aktů a Evropská společenství jsou v této oblasti odkázány na jednotlivé orgány členských států. Výkon rozhodnutí se totiž řídí pravidly občanského práva procesního toho státu, na jehož území se výkon rozhodnutí provádí. Dle článku 256 odst. 2 Smlouvy o založení ES je předpokladem vykonatelnosti rozhodnutí soudů Společenství však zásadně udělení tzv. doložky vykonatelnosti. Vykonatelnost rozsudků soudů Společenství musí být posuzována zvlášť pro jednotlivé druhy řízení.¹²⁴

Rozhodnutí vydaná v řízení o předběžné otázce jsou zjišťovací rozsudky, které nelze vykonat. Výkonu rozhodnutí podléhají pouze rozhodnutí národních soudů. V případě, že není rozsudek Soudního dvora o předběžné otázce respektován ze strany soudů členských států, jedná se ze strany členského státu o porušení práva Evropské unie. Takové porušení pak může být předmětem řízení o porušení Smlouvy dle čl. 226 a 227 SES a nebo může být zažalováno v rámci vnitrostátního práva, jako porušení základního práva na zákonného soudce. Zpravidla je nerespektování rozsudků Soudního dvora o předběžné otázce vnitrostátními osudy členských států napraveno již rámci instančního postupu nebo pomocí mimořádných opravných prostředků.¹²⁵

¹²⁴ DOLEŽIL, T.: *Předběžná otázka a odpovědnost členského státu za porušení komunitárního práva*. Praha: C.H. Beck, 2003, č. 6

¹²⁵ BOBEK, M.: Odpovědnost členského státu Evropské unie za akty moci soudní; příspěvek Evropského soudního dvora k rozšíření Evropské unie? *Časopis pro právní vědu a praxi*, Brno: Masarykova universita, 2003, č. 4, s. 303-318

Poté co obdrží vnitrostátní soud rozhodnutí Soudního dvora o zodpovězení položené předběžné otázky, postupuje v řízení dále v tom stádiu, v jakém bylo řízení přerušeno. V případě, že by byl vnitrostátní soud toho názoru, že rozsudek Soudního dvora není dostatečně jasný nebo v řízení vyvstaly ještě nějaké další otázky práva Evropské unie, které je nutné zodpovědět před vydáním vlastního rozhodnutí ve věci samé, je vnitrostátní soud samozřejmě i nadále oprávněn Soudnímu dvoru předložit další předběžné otázky. Vnitrostátní soud, tak jako i další soudy rozhodující o případných opravných prostředcích, jsou vázány právním názorem obsaženým v rozhodnutí Soudního dvora a nemohou se od něj odchýlit, aniž by Soudnímu dvoru předložily novou předběžnou otázku. Vnitrostátní soud rozhodující v rámci civilněprávního řízení nebo správního řízení soudního by měl ve svém rozhodnutí rozhodnout mimo jiné také o nákladech stran vzniklých v důsledku řízení o předběžné otázce. V souladu s čl. 31 Informativního sdělení by měl vnitrostátní soud po vydání svého rozhodnutí sdělit Soudnímu dvoru výsledek svého rozhodnutí, případně by měl Soudnímu dvoru zaslat kopii svého rozhodnutí.¹²⁶

4. Případové studie

4. 1. C-224/01 Gerhard Köbler v. Rakousko [2003] SbSD I-10239

Pan Köbler byl rakouský univerzitní profesor v Innsbrucku. Při jeho jmenování do této funkce mu byl přiznán plat vysokoškolského profesora v souladu s rakouskými platnými právními předpisy. Dle názoru pana Köblera to samozřejmě mělo zahrnovat i příplatek za odpracované roky. Na tento příplatek si kladl nárok na základě skutečnosti, že působil patnáct let jako profesor v jiných členských zemích Evropské unie. Dle rakouského práva by ovšem měl na tento příspěvek nárok pouze v případě, že by tato léta učil na rakouských univerzitách.

¹²⁶ BOBEK, M., KOMÁREK, J., PASSER, J.M., GILLIS M.: *Předběžná otázka v komunitárním právu*. Praha: Linde Praha, a. s., 2005.

Rozhodnutí o zamítnutí tohoto příspěvku přinutilo pana Köblera napadnout toto zamítavé rozhodnutí žalobou před rakouským nejvyšším správním soudem s tím, že je v rozporu s právem Evropského společenství.¹²⁷

Nejvyšší správní řízení přerušil a požádal Evropský soudní dvůr o odpověď na předběžnou otázku týkající se souladu komunitárního práva s právem Evropského společenství. Následně Evropský soudní dvůr vydal rozsudek v obdobné věci Schöning-Kougebetopoulu, v němž označil předmětnou právní úpravu v rozporu s právem Evropského společenství, předběžnou otázku vzal rakouský nejvyšší správní soud svoji předběžnou otázku zpět, ale žalobu pana Köblera přesto zamítl.¹²⁸

4.2. C-15/96 Kalliope Schöning-Kougebetopoulu v. Freie und Hansestadt Hamburg [1998] SbSD I-47

Paní Kalliopé Schöning-Kougebetopoulu byla řecká občanka, která pracovala jako lékařka v Německu. Zde si také zažádala zařazení do vyšší platové třídy. Jelikož jí ale nebyl započten příplatek za předchozí dobu, kdy vykonávala povolání lékaře v Řecku, bylo její zařazení do vyšší třídy zamítnuto.¹²⁹

Evropský soudní dvůr, který se touto záležitostí zabýval v rámci předběžné otázky, rozhodl, že paní Kalliopé Schöning-Kougebetopoulu má být tato doba započtena. Z tohoto důvodu se domnívám, že rakouský nejvyšší správní soud zamítnutím žádosti pana Köblera pochybil.¹³⁰

¹²⁷ OUTLÁ, V., HAMERNÍK, P., BAMBAS, J.: *Judikatura Evropského soudního dvora*. 1.vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. 341 s. ISBN 80-86898-49-0

¹²⁸ OUTLÁ, V., HAMERNÍK, P., BAMBAS, J.: *Judikatura Evropského soudního dvora*. 1.vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. 341 s. ISBN 80-86898-49-0

¹²⁹ OUTLÁ, V., HAMERNÍK, P., BAMBAS, J.: *Judikatura Evropského soudního dvora*. 1.vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. 341 s. ISBN 80-86898-49-0

¹³⁰ OUTLÁ, V., HAMERNÍK, P., BAMBAS, J.: *Judikatura Evropského soudního dvora*. 1.vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. 341 s. ISBN 80-86898-49-0

5. Poznatky a jejich vyhodnocení

Vzhledem k tomu že spousta dílčích poznatků a jejich vyhodnocení byla provedena již v práci samotné, omezím na závěr pouze na jejich stručné shrnutí.

Řízení o předběžné otázce je páteří komunitárního soudnictví a postupem času se stalo významným nástrojem Evropského soudního dvora k ovlivňování národního práva členských států. Evropský soudní dvůr představuje nejvyšší instanci při výkladu komunitárního práva, který se prostřednictvím interpretace komunitárního práva jednotlivých členských států snaží o jednotu celého právní řádu Společenství. Domnívám se, že právě řízení o předběžné otázce představuje jeden z nejlepších prostředků ke sjednocování právního řádu Společenství, což bezpochyby přispívá k rozvoji celého Evropského společenství. Právě řízení o předběžné otázce poskytuje Evropskému soudnímu dvoru možnost posílit své formálně slabé institucionální postavení a současně tak pozitivně ovlivňovat vytváření jednotného právního řádu Společenství.¹³¹

V současnosti představuje institut řízení o předběžné otázce jediný přímý komunikační prostředek mezi Soudním dvorem Evropských společenství, soudy členských států a vlastními účastníky řízení. Z těchto důvodů se domnívám, že pochopení řízení o předběžné otázce a jeho fungování, je nezbytné k porozumění právního řádu Evropské unie jako celku. Od 1.května 2004 mají právo obrátit se na Soudní dvůr i české soudy, čímž se problematika řízení o předběžné otázce stala mnohem aktuálnější.¹³²

¹³¹ BOBEK, M., KOMÁREK, J., PASSER, J.M., GILLIS M.: *Předběžná otázka v komunitárním právu*. Praha: Linde Praha, a. s., 2005.

¹³² BOBEK, M., KOMÁREK, J., PASSER, J.M., GILLIS M.: *Předběžná otázka v komunitárním právu*. Praha: Linde Praha, a. s., 2005.

6. ZÁVĚR

Ve své diplomové práci se zabývám řízením o předběžné otázce v komunitárním právu. Cílem této práce bylo provést čtenáře všemi fázemi řízení o předběžné otázce, seznámit jej s obecnou charakteristikou řízení, vymezením členských soudů, kterou mohou, nebo naopak jsou povinné předběžnou otázku položit, včetně výjimek z této povinnosti a možných nápravných prostředků při porušení této povinnosti.

Řízení o předběžné otázce, ustanovené článkem 234 Smlouvy o založení Evropského společenství, je pilířem evropského soudnictví. Je založeno především na spolupráci a vzájemném dialogu mezi národními soudy členských států a Soudním dvorem Evropských společenství a představuje pojítka mezi těmito institucemi. Evropský soudní dvůr má za úkol interpretovat komunitární právo jednotlivých členských států bez toho, aby ve věci samé přímo rozhodl. Naopak národní soud může, někdy i musí, předběžnou otázku položit. Vztah komunitárního práva a evropského práva zajišťuje jednotný právní výklad i aplikaci komunitárního práva.

Pochopení institutu řízení o předběžné otázce je nezbytné pro pochopení soudního systému Evropské unie jako celku. Jelikož od 1.května 2004 se mohou na Soudní dvůr s předběžnou otázkou obracet i české soudy, měl by mít každý občan alespoň základní povědomí o fungování tohoto institutu. Věřím, že se mi podařilo naplnit cíle mé diplomové práce.

7. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. MONOGRAFIE

1. BLAHOŽ, J., KLÍMA, K., SKÁLA, J.: *Ústavní právo Evropské unie*. 1.vyd. Praha: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2004. 939 s. ISBN 80-86473-48-1
2. BOBEK, M.: *Porušení povinnost zahájit řízení o předběžné otázce podle článku 234 (3) SES*. 1.vyd. Praha: C.H. Beck, 2004. 211 s. ISBN 80-7179-843-6
3. BOBEK, M., KOMÁREK, J., PASSER, J.M., GILLIS M.: *Předběžná otázka v komunitárním právu*. Praha: Linde Praha, a. s., 2005. 517 s. ISBN 80-7201-513-3
4. OUTLÁ, V. a kolektiv: *Právo Evropské unie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006. 388 s. ISBN 80-86898-97-0
5. OUTLÁ, V., HAMERNÍK, P., BAMBAS, J.: *Judikatura Evropského soudního dvora*. 1.vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. 341 s. ISBN 80-86898-49-0
6. STEHLÍK, V.: *Řízení o předběžné otázce v komunitárním právu*. 1.vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006. 184 s. ISBN 80-244-1370-1
7. TICHÝ, L., ARNOLD, R., SVOBODA, P., aj.: *Evropské právo*. Praha, 2004

2. ČASOPISECKÁ LITERATURA

1. BOBEK, M.: *Odpovědnost členského státu Evropské unie za akty moci soudní; příspěvek Evropského soudního dvora k rozšíření Evropské unie?* Časopis pro právní vědu a praxi , Brno: Masarykova universita, 2003, č. 4, s. 303-318

2. BOBEK, M.: *Předložit či nepředložit? Faktory ovlivňující českého soudce zda (ne)zahájit řízení o předběžné otázce*. Právní rozhledy, Praha: C.H. Beck, 2005, č. 4, s. 124-131
3. BOBEK, M., KOMÁREK, J.: *Jak by měla vypadat předběžná otázka do Lucemburku?* Právní rozhledy, Praha: C.H. Beck, 2006, č. 1, s. 42-46
4. BOBEK, M., KOMÁREK, J.: *Koho vážou rozhodnutí ESD o předběžných otázkách*. Právní rozhledy, Praha: C.H. Beck, 2004, č. 20, s. 752
5. BOBEK, M., KOMÁREK, J.: *Koho vážou rozhodnutí ESD o předběžných otázkách*. Právní rozhledy, Praha: C.H. Beck, 2004, č. 19, s. 697
6. BOBEK, M., KOMÁREK, J., PASSER, J.M.: *Vyhnutí z rajské zahrady neodpovědnosti aneb národní soudy a porušení komunitárního práva*. Soudce, Praha: LexisNexis, s.r.o., 2004, č. 9, s. 66-90
7. BOBEK, M., KOMÁREK, J., PASSER, J.M., GILLIS M.: *Předběžná otázka v komunitárním právu*. Právní rozhledy, Praha: C.H. Beck, 2006, č. 16, s. 602
8. DOLEŽIL, T.: *Předběžná otázka a odpovědnost členského státu za porušení komunitárního práva*. Praha: C.H. Beck, 2003, č. 6
9. EGGER, A.: *Fungování a praxe řízení o předběžné otázce u Evropského soudního dvora ve světle posledního vývoje*. EMP, Praha: C.H. Beck, 2003, č. 6
10. GRYGAR, J., GRYGAR, E.: *Česká procesní úprava ve vztahu k řízení o předběžné otázce před Soudním dvorem Evropských společenství*. Právní rozhledy, Praha: C.H. Beck, 2005, č. 8, s. 276-283
11. KINDL, J.: *Předběžná otázka dle čl. 234 SES a Úřad pro ochranu hospodářské soutěže*. Právní rozhledy, Praha: C.H. Beck, 2004, č. 21, s.

12. KOMÁREK, J.: *Předběžná otázka v praxi*. EMP, Praha: C.H. Beck, 2005, č. 5, s. 12-19

13. NEJVYŠŠÍ SOUD ČESKÉ REPUBLIKY: *Posouzení platnosti právního úkonu jako předběžná otázka a důsledky tohoto posouzení pro účastníky právního úkonu*. Soudní rozhledy, Praha: C.H. Beck, 2006, č. 9, s. 332-337

14. ZEMÁNEK, J.: *Předběžné otázky a komunitární odpovědnost ČR u českých soudů*. EMP, Praha: C.H. Beck, 2003, č. 6

3. NEPUBLIKOVANÁ LITERATURA

1. HOLCOVÁ, V.: *Bakalářská práce na téma Řízení o předběžné otázce v komunitárním právu*. Karlovy Vary: Vysoká škola Karlovy Vary, obecně prospěšná společnost, 2008 50s.

Seznam judikátů dle abecedy

1. C-6 & 9/90 *Andrea Francovich and Danila Bonifaci a další v. Itálie* [1991] ECR I-5357.

2. C-46/93 a C-48/93 *Brasserie du Pecheur SA v. Bundesrepublik Deutschland a The Queen v. Secretary of State for Transport ex parte Factortame (III)* [1996] ECR I-5063, bod 32-34.

3. 28-30/62 *Da Costa en Schaake NV, Jacob Meijer NV, Hoechst-Holland NV v. Nederlandse Belastingadministratie* [1963] ECR 31.

4. 240/81 *Einberger v. Hauptzollamt Freiburg* [1982] ECR 3699.

5. 6/64 *Flaminio Costa v. Ente nazionale energia elettrica (E.N.E.L.)* [1964] ECR 585.
6. 314/85 *Foto Frost v. Hauptzollamt Lubeck-Ost* [1987] ERC 4199
7. 43/75 *Gabrielle Defrenne v. Société anonyme belge de navigation aérienne Sabena* [1976] ECR 455.
8. 44/65 *Hessische Knappschaft* [1965] ECR 965.
9. 140/ 79 *Chemial Farmaceutovi SpA v. DAF SpA* [1981] ECR 1, bod 8
10. C- 99/00 *Kenny Roland Lyckeskog* [2002] ECR I-4839.
11. C-224/01 *Kobler v. Rakousko* [2003] ECR I-10239.
12. C-129/00 *Komise v. Itálie* [2003] 9.12. 2003, dosud nepublikován
13. C-453/00 *Kühne & Heitz NV v. Produktschap voor Pluimvee en Eieren* [2004] ECR I-837.
14. C-428/93 *Monin* [1994] ECR I-1707, odst. 13-17.
15. 26/ 62 *NV Algemene Transport – en Expeditie Onderneming Van Gend & Loos v. Netherlands Inland Revenue Administration* [1963] ECR 1.
16. Rozsudek Soudního dvora ze 3. února 1977 ve věci *Luigi Benedetti proti Munari F.lli s.a.s.*, 52/76, Slg. 1977, s. 163.
17. 66/80 *SpA International Chemical Corporation v. Amministrazione delle Finanze dello Stato* [1981] ECR 1191.

18. 283/81 Srl CILFIT a Lanificio di Gavardo SpA v. Ministry of Health [1982] ECR 3415.

19. C-74/99 *The Queen v. Secretary of State for Health a další, ex parte Imperial Tobacco Ltd a ostatní* [2000] ECR I-8559 a C-376/98 *Německo v. Parlament a Rada* [2000] ECR I-8419.

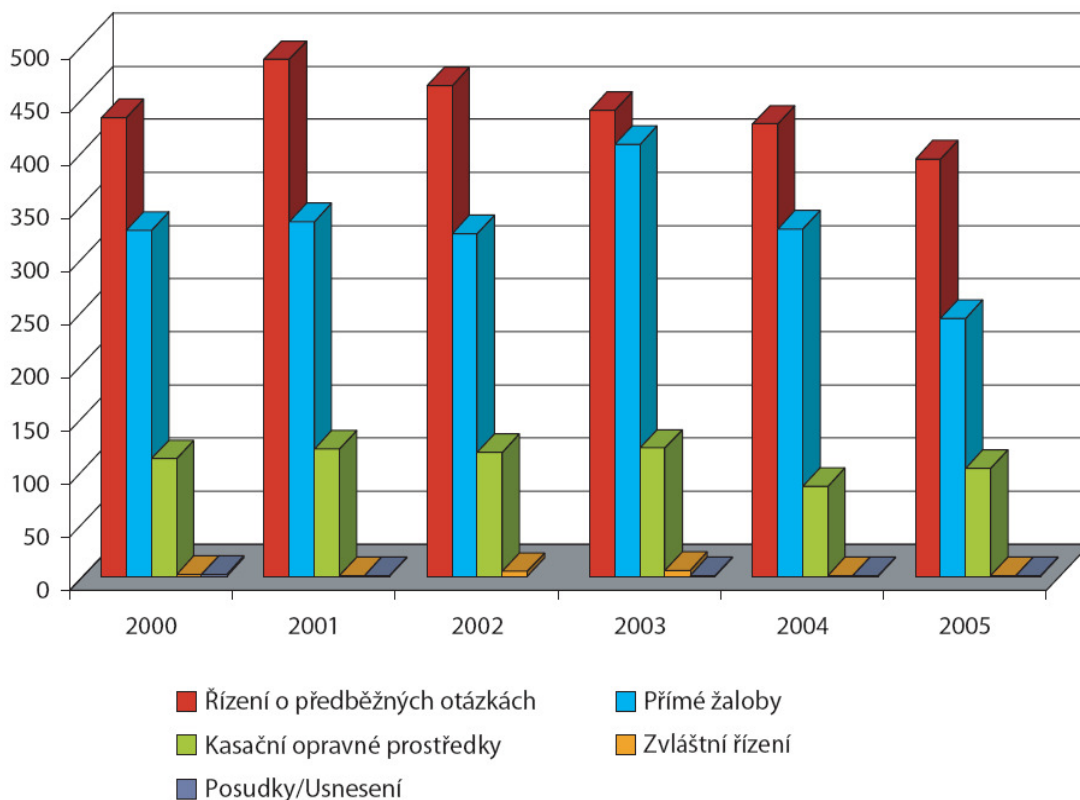
20. 14/83 *Sabine von Colson and Elizabeth Kamann v. Land Nordrhein-Westfalen* [1984] ECR 1891

21. C-309/99 *Wouters a ostatní v. Algemene Raad van de Nederlandse Orde van Advocaten* [2002] ECR I-1577, bod 40-43.

22. 69/85 *Wunsche Handelsgesellschaft* [1986] ECR 947, bod 14.

8. PŘÍLOHY

Příloha číslo 1 - Věci zahájené v letech 2000-2005 ¹³³

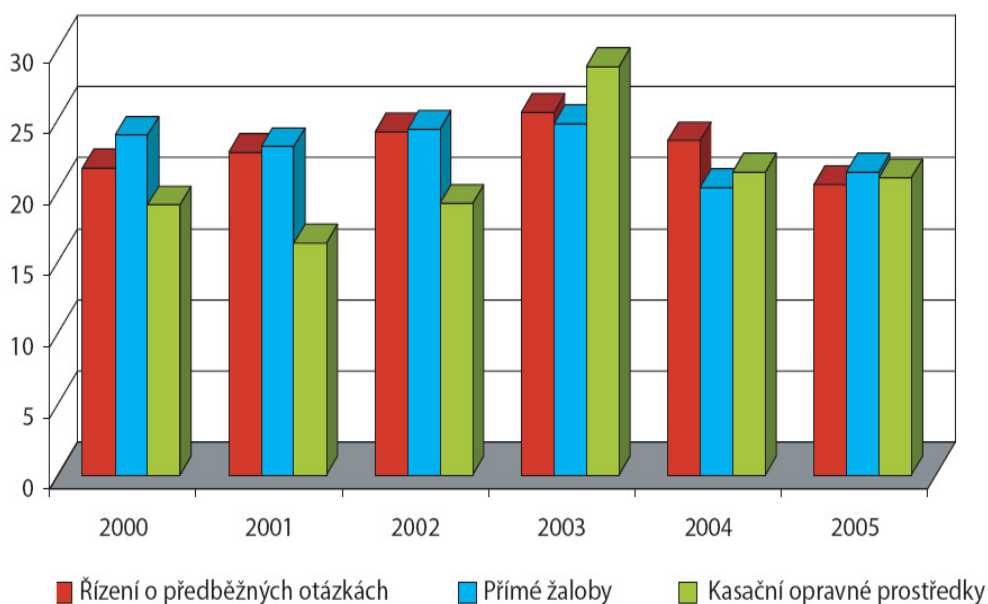

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Řízení o předběžných otázkách	224	237	216	210	249	221
Přímé žaloby	197	187	204	277	219	179
Kasační opravné prostředky	66	72	46	63	52	66
Kasační opravné prostředky proti rozhodnutím o předběžných opatřeních a vedlejším účastnství	13	7	4	5	6	1
Posudky/Usnesení	2			1	1	
Zvláštní řízení	1	1	7	5	4	7
Celkem	503	504	477	561	531	474
Návrhy na předběžná opatření	4	6	1	7	3	2

¹ Zmíněná čísla (hrubá čísla) uvádějí celkový počet věcí nezávisle na spojení věcí z důvodu, že spolu souvisejí (jedno číslo věci = jedna věc).

¹³³ Viz statistiky Soudního dvora dostupné na <http://curia.europa.eu/>.

PŘÍLOHA ČÍSLO 2 - PRŮMĚRNÁ DÉLKA ŘÍZENÍ O PŘEDBĚŽNÉ OTÁZCE A OSTATNÍCH ŘÍZENÍ 2000-2005¹³⁴

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Řízení o předběžných otázkách	21,6	22,7	24,1	25,5	23,5	20,4
Přímé žaloby	23,9	23,1	24,3	24,7	20,2	21,3
Kasační opravné prostředky	19	16,3	19,1	28,7	21,3	20,9

¹ Z výpočtu délky trvání řízení jsou vyloučeny: věci zahrnující mezitímní rozsudek nebo dokazování; posudky a usnesení; zvláštní řízení (a sice: určení nákladů řízení, právní pomoc, odpor proti rozsudku, námítky třetí osoby, výklad rozsudku, obnova řízení, oprava rozsudku, řízení o soudním zabavení pohledávky a věci v oblasti imunit); věci ukončené usnesením o vyškrtnutí, nevydáním rozhodnutí ve věci, postoupením Soudu, řízení o předběžných opatřeních, jakož i kasační opravné prostředky proti rozhodnutím o předběžných opatřeních a vedlejším účastenství.

Délka trvání je vyjádřena v měsících a v desetinách měsíce.

² Jedná se o jiná usnesení než usnesení ukončující řízení vyškrtnutím, nevydáním rozhodnutí ve věci nebo postoupením Soudu.

¹³⁴ Viz statistiky Soudního dvora dostupné na <http://curia.europa.eu/>.

**PŘÍLOHA ČÍSLO 3 - ZAHÁJENÁ ZRYCHLENÁ ŘÍZENÍ DLE ČLÁNKŮ 62A, 104A A 118
JEDNACÍHO ŘÁDU SOUDNÍHO DVORA VE ZNĚNÍ PLATNÉM OD 1. ČERVENCE 2000 ¹³⁵**

	2000		2001		2002		2003		2004		2005		Celkem
	Povolení	Nevyhovění	Povolení	Nevyhovění	Povolení	Nevyhovění	Povolení	Nevyhovění	Povolení	Nevyhovění	Povolení	Nevyhovění	
Přímé žaloby						1		3	1	2			7
Řízení o předběžných otázkách		1	1	5		1		3		10		5	26
Kasační opravné prostředky				2			1	1					4
Posudky										1			1
Celkem		1	1	7		2	1	7	1	13		5	38

¹³⁵ Viz statistiky Soudního dvora dostupné na <http://curia.europa.eu/>.